Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 20 ОКТЯБРЬ, 1983 ШУ. ◆ № 126 (6848). ◆ Мах 3 кап.

Октябра цlейна накъадолхаш!

Советски Союза къахьегамхой! Производства эффективность айяра а продукци дикагlа хилийтара а тlехьара социалистически яхь шерагlа йоаржае!

1983 шера план, XI пятилетка заданеш дерригача хьокхамех кхоачашъергъя вай!

Социалистически яхьа дневник

Овсаре къахьег

Сийлахь йоккхача Октябрьски Социалистически революце 66 шу дузача цlейна дика къахьегама совгlат кийчдаь сийленца накъабахара доккхий социалистически декхараш тlаийцад Октябрьски революце орден лелаеча «Старогрознефть» НГДУ мехкадьттахоша. Деррига шоай ницкъаш, торонаш оарцагlа яьхай цар уж ханал хьалха кхоачашдара. Къавнача фонда скважинашкара хьадоагlаш дола «Iаьржа дошув» дукхагlа хилийтара мехкадьтта тlоанишка хий чу а ухийташ ина тlалоаттабу царна, дукха чакхйоах организационно - технически мероприятеш, скважинашта кислотни обработкаш ю. Укх шере лаьттан ченаш техкараша бурув теха йисте а яьккха мехкадьттахошка хьаеннай итт скважина, паччахьалкхен планагlа хьаяла езаш ир бархl мара йоацача.

Уж а кхы а балхаш дарах мехкадьттахоша тlехкхоачашду шоаш тlаийца социалистически декхараш. Ер шу доладелча денз планагlа лаьрхlачул совгlа цар даькхад 55150 тонн гаргга «Iаьржа дошув», шера тlаийцача социалистически декхарех дакхха дезаш хиннар 55100 тонн мара доацача. Къахьегама овсарле лакхъяра задани цаlи ахи процент тlехкхоачашъяьй. 0,1 процент мара лакхъе дош ца деннача.

Октябра дезача цlея сийна къахьегамв вахте эттача мехкадьттен гази йоахача управлене цехашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай коммунист Кузьмин Анатолий Владимирович керте латтача йиълагlча цеха коллективо. Духхьал цо ше паччахьалкхен планал совгlа даькхкад 45820 тонн мехкадьтта. Социалистически яхье шоллагlа моттиг яьккхай Сиворцов Виталий Кирилловича кулгалдеча цхьоалагlча цеха мехкадьттахоша. Цар планагlа лаьрхlачул совгlа даькхкад 6500 тонн гаргга «Iаьржа дошув».

Октябрьски бурув тохара балхий управленерча бурув деттача цхьан бригадагара дlа мел ийккхачар тlехкхоачашдаьд шоаш укх шера тlаийца социалистически декхараш. Царна юкъе а хаддаиза хьалха а латташ, хьайоагlарех я буровой начальникаш Найпак Владимир Павлович, Метрабов Николай Иванович, Ерещенко Юрий Сергеевич, Хворостов Юрий Петрович керте латтача бригадай коллективаш. Цар эгтара хьалха кхоачашъяьй бурув тохара шера план.

Хьокхамаш гlадвуташ да

Пятилетка кхоалагlча шера цхьа бутт дlабахийтабац «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни завода коллективо ше тlаийца декхараш тlехкхоачаш ца деш. Цудухьа гlадвугаш долча производственни хьокхамашца накъабоагlа уж Октябра дезача денна. Шера тlаийцача социалистически декхарий дукхагlйола пункташ хlанзлехьа тlехкхоачаййтьяьй. Ер шу доладелча денз паччахьалкхен планал совгlа арахийцай 50 эзар сома маьха нормативно-цlена продукци, шера тlаийцача декхарех заданел совгlа арахеца езаш хиннар 30 эзар сома маьха мара йоацача. Шера планал совгlа 70 эзар сом мах бола товарни продукци арахеца дош деннача завода болхлоша таханарча денга кхачалехьа заданел совгlа арахийцай 92 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Дикка тlехкхоачашдеш да продукци маьхала янкхара тlаийца декхараш я. Заводе еррига арахецача продукцех 98 процент яр шу чакхдовлача хана паччахьалкхен дикала Знак йолаш хилийта дош деннадар заводчанаша. Хlаьта цун боарам тахан дlакхаьчаб 90,9 процентага.

«Хlара балха дийнахьа дисциплина тlехдикен хьадар дукхагlен хилийта!» яхача девизагlа шерра социалистически яхь йоаржаьча предприятерча болхлоша тlагlертта къовсам лоаттабу производства эффективность лакхъяре. Цу даьнъе дика кайоалаш къахьег цар укх шера. Къахьегама овсарле лакхъяра паччахьалкхен план 105,1 процент кхоачаш а еш, соатха укх хана хиннача 9,2 процент лакхъяьй из. Арахецача продукцета дlабола мах лохбарах, кlезигчун а дукхачун а кхои барах ер шу доладелча денз планагlа лаьрхlачул совгlа 61 эзар сом пайда баьб цар паччахьалкхенна.

Бlаьш болхлой ба заводе шоай декхараш даим цlенен дизза кхоачаш а деш, хаддаиза яхье хьалха латташ хиларца белгалбаьнна. Царна юкъе ба коммунистически хьисале къахьегара болам дlаболабаь 25 шу дузача денга кхачалехьа шера задани кхоачашъярах рапорт денна вола лаlи ахи бlаь болхло, массехк бригада. Царех ба фрезеровщикаш, коммунистически къахьегама ударникаш Мостовойгlар Анатолийн Сергейн, Новицкая Валентина Васильевна керте латтача радиоаппаратура монтажникий бригада коллектив, кхы дукха бараш а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Графикал хьалхабувл

Башха-дика къахьегама совгlат кийчдаь накъабоагlа Октябра дезача цlейна Октябрьски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараш. Цхьайтталагlча пятилетка кхоалагlча шера бурув тохара паччахьалкхен план ханал шиъ ах бутт хьалха кхоачашъярах рапорт деннад цар. Цу юкъейнсача хана планагlа лаьрхlачул совгlа тоха лерхl йиъ эзар метр бурув.

Овсаре къахьегарал совгlа къьстта дика тоадаьд цар шоай деррига технико-экономически хьокхамаш а. Бурув тохара сухал лакхъярах, химически реагенташ, электроэнерги кхоирах, бурув деттача остех бизза дlа ийбарах укх шера цар паччахьалкхенна баь пайда 140 эзар сом ба. Хlаьта бурув тохарга дlабода мах лохбарах укх шера производствана кходаьд 92 эзар сом. Цlакхха ца хиннача тайпара лакхъяьй къахьегама овсарле. Шера тlаийца декхараш дикка тlехкхоачаш а деш, хlанзалехьа из лакхъеннай 122,4 процент. Хlара бетта цхьан станокаца бурув тохара сухала задани 124,7 процентага дlанхоачаяьй. УБР даьттан ченаш техкараша бурув теха йисте а

ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

«Грозэнерго» шоллагlча теплоэлектроцентрала эгтара хьалхарчарца «Коммунистически къахьегама коллектив» яха сий дола цlи яьккхар Канарский Алексей Антоновича кулгалдеча турбинни цеха слесарий бригада коллективо. Из дар ткъаь цаl шу хьалха 1962 шера.

Цу хана шийх тиллача сий долча цlера сий лакха лоаттадеш хьайоагlа из бригада.

Хlанз Сийлахь боккхача Октябра 66 шу дизара шерра социалистически яхь а йоаржаь цхьайтталагlча пятилетка кхаь шера планаши декхараш хlанзле кхоачашдаьд цо.

Социалистически яхье шоашкара яьокхам телаш болх бу слесараша Седашова, Каюшникова, сварщина Замотаева, кхычар.

* * *

Царца цкъана социалистически яхь а йоаржаь «Хlара балха дийнахьа дисциплина тlехдикен хьадер дукхагlен хилийта!» яхача девизагlа къахьегаш я Макашева Табарак керте латта изолировщиний бригада а.

Участка начальника Серкин Артур Николаевича безамца дувц цу коллектива толамех. Хlанзлехьа 20 октябре кхоачашъяьй цо итт бетта йола паччахьалкхен задани.

Технико - экономически хьокхамашка диллача Макашевай бригадо цу юкъа кхоь бийдал. электроэнерги итташ эзараш сомаш мах болаш я.

Социалистически яхье даим шоашкара масал гойташ хиларца белгалбаьннаб изолировщицаш Улубаева Малика, Джанхотова Лариса, Николаева Лариса, Литвинова Галина, кхыбараш. Цар шоай балха нормаш 120—130 процент кхоачашъю.

Х. СУРУДЖАНЦ.

В. И. Ленина цlерагlча Грозненски мехкадьтта чаккдоахача завода парафинови цеха вокккагlвола оператор Камаев Мухади Мовсарович ВОИР 6-ча съезда делегат хиннав. Тlехдика изобретатель а рационализатор а хиларах тарра хержар из делегатала.

Ший дикача къахьегамца из белгалваьннав заводе. Дахьено цун бизза мах а баьб, Мухадена еннай Къахьегама Цlеча Байракха ший орден, «Знак Почета» кха орден. Шийа производственни декхараш общественни вахарца айхха дувзаш хилара масал да Кимаев депутатски группа кулгалхо хархар а.

СУРТА ТlА: М. Кимаев, В. И. Ленина цlерагlча ГНПЗ парафинови цеха вокккагlвола оператор.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Сийлен улга тlа яьккхай

Цхьа бутт, квартал, шу дlадахийтац Шалински района «Московский» совхоза хьайбаш леладераша шурех дулли доккхара шлаш тlаийца социалистически декхараш толаме кхоачаш да деш.

Московски областера доададьча шинарех, хьахиннe дукха шура луш дола боарка доахан да шига кхоабараш. Юкъера лаьрхlача хlара Iаттагара дийнахьа буса 13—14 килограмм шура йоаккх.

Иштта дукха шура а луш дикача фух дола доахан ферме леладарах, цахаддаш мошa доакъар а лоаттадеш, ма йоагlара цара Iунал дарах укх шера нийс бетта паччахьалкхенга 263 тонн шура йохка вlаштlехьдаьннад, планагlа йохка йоагlар 220 тонн йолаш. Юкъера лаьрхlача цу юкъа ферме гlолла хlара кхоабача Iаттагара 3300 килограмм шура яьккхай.

Из толам боаккхача къахьегга хьинар айдена къахьийтад доярка Зикурлаева Имана, Бачаева Алетас, Обиденко Нинас, Гайсумова Яхас, Тазуркаева Асмаlас, кхыча хьайбаш леладераша. Дикка тlехкхоачашъяьй цар шоай планаш.

Республика фермашка бригадашкен юкъе яьржача социалистически яхье котъьннарг а лаьрхlа республикански газеташ тlа чlоагlдаьча Сийлен улга тlа яьккхай ший декхараш толаме кхоачашдеш хьайоагlа «Московский» совхоза шурий ферма коллектив.

С. ЮСУПОВ.

ХЬИНАР АЙДАЬ

Хьайбай продукташ паччахьалкхенга йохкара планаш хаддаиза тlехкхоачашъеш хьайоагlа Грозненски района «Кулариниский» совхоза фермай коллективаш.

Къьстта доккхий толамаш доахаш къахьег совхоза хьайбаш леладераша укх шера. Нийс бетта планагlа йохка йоагlар 1300 тонн йолаш паччахьалкхенга шура ехкай 1416 тонн. Дlадахача шера цу юкъа ехкачунца нийсйича укх шера ехнар 249 тонн дукхагlа я. Иззал дукхагlа шура йохка вlаштlехьдаьннад, шоай торонехи кхоачамехи из могга пайда а эцаш, карарча шера нийс бетта юкъера лаьрхlача хlара кхоабача Iаттагара 2820 килограмм шура яьккхарах.

Цигарча фермашка дукха доаркаш ба хlанзле кхо эзар килограммал тlех хlара Iаттагара шура яьккха. Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Алимерзоева Майзанта. Хlара ше беттача Iаттагара 3713 килограмм шура яьккхай цу хьинар долча доярка. Шоллагlа моттиг хьожаьяй 3534 килограммага ший хьокхам дlакхоачабаьча Исаева Любайна. Царел дукха тlехьа ца бусаш хьинар айдена къахьег Абакарова Курде, Умарова Суайбата, Шахгириева Язмана, Масхутова Кебирата, Курбановгlар Хелиштен Белистен.

Хlаьта совхоза деттаж дола доахан леладеш йолча шин ферма коллективашта юкъе ьаржача яхье хьалхле йоахаш хьайоагlа Абдулазиев Султана кулгалдеш йола № 1 яр. План дикка тlехкхоачаш а еш 935 тонн шура яьккхай шоай доахангара цуя болхлоша.

Совхоза механизатораша дикка кхоачам баьб хьайбаш Iангара дахара. Фермашта юхе хьатlа а ена дlаоттаьй люцерних кийтъаь 600 тонн йол, кlозгашка чуеллай 400 тонн сенажи 6890 тонн силоса.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

Советски Союзе гlолла

◆ ДУШАНБЕ. Духхьала хьалхарlа сортагlа йола бийдал я Таджикистана дукхагlйолча заготовительни пункташка хьачу тедар. Из да «Дикала эстафета» яхача девизагlа республика йоаржаяь хиннача социалистически яхьах хьехиннар. Уххаш кердача тайпара вlаштlехьдаьккхад боамбя дlачуцилга. Хlара автомашина е тележка тlа хьабенача боамбега къаьст-къаьста хьож. Лабораторе хьахьекхача гойтамашка хьежжа хуъя боамби кхебеча бригадашта луш дола алапи а. Цу гlулакхо дlадаьккхар болх бе-башха боацаш лелабелга а, лакхбир лаьтта хеладерий дlакхухьийташ бола боамби дикагlа хилийтара тlа гlоллара бехктохам а.

◆ ВЫБОРГ. (Ленинградски область). Сибарегlен багий кьонача гаьнаша хохьяь Ленинграда, Петрозаводска, Калинина, Российски Нечерноземья кхыча городий гонахьенаш. Дlайоагlаш йола уж гаьнгаш хьал кхеьай хlанзчул ши бlаь ах бlаь шу хьалха денз йоаш йолча Карельски перешейкерча Корабельни Роще. Цу эзахадахьа, Петра Укха кхоачаш а деш, хьу лелаераша Сибарегlара хьадера цу хьун хоаве оалача багай фу. Корабельни Роща майда укх тlехьарча шераш кхоэза дукхагlа хиннай, хlаьта хlана эзар гектарал тlех я.

◆ ТЫНДА. (Амурски область). Байкало-Амурски магистралера объекташ хьалъелга сиха «Мосстрой-10» специалисташта новкъостал даьд материально-технически Iалашон управленена автоматизаци яро. Компьютеро дукхал, материалийн конструкцейн номенклатура лаьрхlа ца Iеш, хьалъеш йола гlишло царна Iалашъелга малагlча лерагlа хила деза а хьагойт. Из бахьан долаш тlаьш хьалдеш бараш совлена дола балхаш де ца дезаш мукъа а баьннаб, хlаьта дикка лаьгlъеннай дlаухийташ йола бийдали материалаши.

◆ НОВОУКРАИНКА (Кировоградски область). Шерра балха юкъейоалаеш я КПСС XX съезда цlерагlча колхозерча Социалистически Къахьегама шоаза Турпал волча А. Гиталова тракторни бригада опыт областерча лаьтталелдераша. Цу коллективо хьувкъама Iилман программироване элементаш хьажиlаш лелаяра индустриальни технологи тоаяра юкъеюхуя. Укх сезонагlа уххаза юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 66,3 центнер ялат чудехад 398 гектар долча богарни кхашкара. Новатораш хьатlадоагlача шеро хьувнъама дера йолаш ба.

◆ ТОИСИ. (Чувашски АССР). Йоачан хинна накъаш телхарах дукъале хургъац «Гвардеец» яхача чувашски колхоза шура дlа-юха кхухьарашта ферма тlа кхачалца бодаш биллаб асфальтировали никъ. Цу тайпара дика тоадаь накъаш дехкад харжархой наказагlа школашка, клубашка, тикашка, фермашка, машинотракторни паркашка, цигарча нах бахача пхе пункте кхачалца. Боахамашта юкъера накъаш дахкара уххаза вlашагlъеллай юртаншка базача наха хьийаре новкъостал деш йола механизировани бригада. Пятилетка чакхйоалаш Чуваше дикка лаьрхlад 450 километр юртаншкара верда накъаш. Уж кхоачаргда нерттерча трассашкара республика еррига колхозийн совхозийн центральни усадьбашка.

◆ ХАРЬКОВ. Харьковски хьайбаш леладераша лелаеча яхьа лидерий мугlарашта юкъеяхай «Песочински» пригородни совхозера О. Педана бригада. Кхо бlаь Iаттах хlаранегара уххаза шу доладелча денз 3500 килограмм шура яьккхай. Веррига дояркаш, бригадирагlра дlа мел ийккар. дукха ха йоацаш горожанкаш хиннаб. Ларча пятилетке областерча колхозашнел совхозашкен даим болх бе баьхнаб ши эзар совгlа дезал.

◆ ЕРЕВАН. Юрта боахама практикана Iилмана карагlдаьнараш юкъедоаладарах дувцаш да Еревана кинематографисташа даьнна «Лаьтта нердадаьнхар» яха керда Iилман — популярни лента. Картина йоазийт пайда ца эцаш даьда тиъаь итт эзар гектар совгlа дола лаьттащ юхадийдаьча Арменерча солончаковни лаьттанта дарба дара опыт. Халкъа боахам дегlабоалабара армянски Iилманкоша юкъехьоча дакъах дувцаш да иштта «Гуш доацараш тlаьр юкъе» яха а кхыдола а республика экрана мастераша карарча шера даьха фильмаш.

(ТАСС).

НОВ. Л. М. ХАРСАНОВ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР КХАЧАН ПРОМЫШЛЕННОСТА МИНИСТРАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

нов. Харсанов Леча Мусульчаевич хьожаве Нохч-Гlалгlай АССР кхачан промышленноста министралла.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1983 шу. 10 октябрь.

ДАИМ ХЬАЛХАЛАТТАШ

Грозненски номер 1 йолча автотранспортни предприяте дика вовзаш воархlаш ва 1-ча класса водитель Боков Салаудин.

Дукха за ц Салаудина уххаза болх бу, цхьабагьда, наха ше вевзавийта, коммунистически къахьегама ударник хила кхийнад цун...

Ший къахьегама никъ Боков Салаудина дlаболабир 1959 шера г. Малгобеке. Вурийтта сагах латта дезал хьалххьба эггlа дацар цун деша Саварбика, хlаьта дезала вокхагlвар Салаудин вар. Цудухьа лаьрхlар вlамигача сага воархl класс йисте ма яьккинга а, сайрийнарча школе деша а деша, мичахьа эгте а баха отта.

Из бахта воде мехкадьттен гази йоахача «Малгобекнефть» управлена электромонтажни цеха. Цу хана Салаудина дагlа дацар шийх водитель хург ма ший ьына. 1963 шера из деша отт Москверча технологически техникуме, хlаьта 1965 шера ханал хьалха тlейдача дийша из чакхйоаг цо.

Цхьабагьда, вlамигача сага безам тlабода техникага, цо лоархl водитель хинн.

Грознерча шоейни объединене цо мехкахь воаш болх беша а цо йистейох сейрийнара водителий курсаш. Уж толаме чакхъяьвачахьа тlехдикагlа Салаудина тешаме лоархl мичахьа эгта водитела баьха отта.

Вошс, «Аьмада, цо волча Калмыцки АССР г. Элисте дlахьийкар, цига шофераш мот моттиг йолга а хайтар.

Иштта 1975 шера цо машина водитель волаш болх бу Элисте. Цига хилар цох вязза вола ший балха говзамь. Цо цхьа бутт дlабахийтацар ший план 135—150 процент кхоачаш ца еш.

Массагlа кхай уж цига болх бена юкъа [illegible] бийсаш, хlана хьлча зорбоккхама культуреш чуэцена хана чlоагlа лоархlаме дар йоачаш йоацаш дола хlара сахьт. Цудухьа ший хьинари наьх хьадам Салаудина кхашкаре вердаъ ялат лаьтта тlоувзаш.

Цига Бокова болх баьча 7 шера цунна еннар РСФСР юртбоахама министерства 4 Сийлен грамота. Хlаьта Салаудина сурт цу воархl шера цlенаха а Iодаьнкар предприяте Сийлен улга тlара.

Хlаьта 1981 шера хоза хьаькъчар Бокова дезаве. Цо баьхьинаре болх баьгад а боакхаш Калмыцки АССР республикански Сийлен улга тlа воаккх Салаудин. Цу хана-м цхьоалагlча класса водитель вар из.

Хlама Iонадара тlера, къахьегам дукха безаш вола эlамига саг дукхавезар цунца болх беча новкъосташта, кулгалхошта, цхьабакъда, шийца цхьана къахьегача нахагара цо хlаддокар дар ше болх беча машина лерттlа, дог лазаш доал дар, кан-ханнахьа даьтта ьвакхаш, кулг тохаш хила веза водитель ший машина, из цо царна хьехка а доахар.

Ше бригадир хиларах тарра масал гойтар цо цийца болх беча наха. Цудухьа еннар 1977 шера Бокова Салаудина «Автомобильни перевозкай отличник» яха сий дола цlи.

Салаудинаца со вlашагlкхетале а цунах тоъъаш хlамаш хоара сона. Чlоагlа хоза хетаж дийцар сона цунах лаьцца предприяте керттерча инженера Марзаганов Iалаудина Османа.

— Тха Салаудин сона бараша хьалловттабу бакхам, — йоах Османа. — Оаза лоархlаш сий деза сег ва из. Хlене даьча, тхо даьча болх беча поацца юкъа цо хьакьекхар ше дика водитель хиларал совгlа тlехдика новкъост хилар а.

Шоай новкъостах иштта дувц массане а. Боков Салаудин воархlагlча маршрутех городе пассажираш дlа-хьа кхухьаш ва.

Цу автотранспортни предприяте ветеран ше веца а цига къахьегаш болча, балха опыт лакха йолча нака нийсса болх бу Салаудина.

Iуйрийна 6 сахьат далале дlаболалу Бокова Салаудина болх. Хlаьта автобус-м хьакха дезача даьтта хьекха, тоха дезача кулг теха, чура а тlера а йила ший даьга хьежаш латташ я. Уж деррига гlулакхаш-м ца [illegible] на ьылча Iуйрийна царна за йоае йиш яц, лоархlам болаш а хlара минут, графикал тlехьависа йиш яц.

— Новкъостий пассажираш, шоай абонементашта кании къа компостер тохалаш, ергlан остановке Iовоссавезар хlанзе а кийчлелаш, — аьле дlаболабу цо ший болх.

Бехктокхама участок а воархlагlа маршрут, дикагlа, йоккха балха опыт йола водителаш мара хьожабец цига. Хlаьта Боков массаза дезаш хуя шие шалагlа йолча участке хьожавар.

Духхьал ший декхараш кхоачашдаь Iена вац Боков Салаудин. Цо хьинара дакъа лоаш ше болх беча ПАП-1 общественни вахаре. Из ва профилактика совета член, ший лоlаме йолча дружина чувоагlа.

Дукха да къахьегамах производственни дисциплинаца дувзаденнa цо профилактика совете кхоачашду балхаш.

— Сенне лочкъадергда из, — йоах Салаудина тха водителашта юкъе а нийслу дисциплина телхаеш бараш, балха тlехьебувнараш, корта бахабу малараш малана а боакх балха ухараш. Иштта бола наг оаза автобуса гарга бахкийтац, хlана аьлча фу хургда малана долча водителаи унзарагlа. Йошта водителашта юкъе-м наггахьа мара нийслац иштта вола саг, цхьабакъда, слесарашка, [illegible] а кlезига бац корта бохабу маларша мела нах. Царца оаха хlара дийнахьа вкар сенна пира къовсам лоаттабу, профилактически беседаш ю, тхоай хур дий цу сага ший ханнахьe новкъостал да хьож. Хlаьта цох пайда а боал.

Хова ма хилара, хьалхарча шерашка паччахьалкхенна эзара пайда ца баьа хинна ПАП-1 коллектива хlана балха тlа дика толамаш карагlдуларах массехказа вlашта автотранспортни предприятешта юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш республикански Сийлен улга тlа йоаьай. Хlаьта цу гlуленха юкъе кlезига дакъа дац цхьоалагlча класса водителa Бокова Салаудина.

Масала, укх шера дlабахача нийс бетта Салаудина ше кходаьд довгар 2375 килограмм да. Цо дош деннад цхьайтталагlча пятилетка кхаь шера план 30 октябра кхоачашдe.

Боков Салаудин ва иттлагlчан цхьайтталагlчен пятилетка ударник. Дукха да цун хьаьнала къахьегам белгала Боакхаш тийна маьхара совгlаташ, яха баркалаш. Из деним графикал хьалха вуласа хьаоагlа.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

СУРТА ТlА: Боков Салаудин.

И. ПЛИЕВА сурт.

Конференцегара конференцега

НАЬСАРХОША ЙОАХ:

Наьсарен район вай республике эггара йоккхагIчарех цаI я. Цун экономике онло дакъа дIалоац ялата кхаша, хьайбаш бовхамо. ТIа-тIа дукхагIа дIаюв коартолаш, шекара свеклаш.

Республике яйза ца Iеш доалод арахьа а йовзаш я ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода продукци, Къулбаседа Кавказа дукхача городашкен юрташкен дIакхоач трикотажни фабрике хьаду чухьнахьа дувхаду барзкъаш.

Къонача городе Назране хьалкхийнай гIалгIай болхлой класса, интеллигенце йоккха отряд. Уж берригаш а КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра бIубенна къахьегаш муа боаккхаш ба.

Цу даькъе шоашта карагIдаьнарех, даьза дисарех дийцар укх деношка парте обкоме отчет еш хиннача КПСС райкома хьалхарча секретара А. А. Мякиева. БIарчча хьанийцача район тIа-тIа детIаахара наьцъагIа дIахо йодаш хилар белгалдаьккхар цига, интенсивно къа а хьегаш, пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра де эшарех дийцар, мела моттигашта теркам тIаазар. ШоалагIчен кхоалагIчен оагIонаш тIара материалаш цу района хетаь я.

КЕРДАЧА ЛАКХАЛЕНАШКА

Тхо интервью

Укх деношка парте Наьсарен райкома хьалхарча секретарца А. А. МЯКИЕВЦА къамаьл хилар тха корреспондента. Цун массехк хаттара жоп делар цо.

Асхьаб Абукарович, газет дешарашта дувцал каста хургйолча районни отчетно-хоржамий конференцена накъадоллаш шоашта карагIдийнарех, къаьстта парторганизацей декал айдара даькъе лаьца.

Парте XXVI съезда, цул тIехьагIарча КПСС ЦК пленумий решенеш кхоачаш а еш, районни партийни организаце хадданза ший балха юкъмоттиге лоаттадаьд коммунистий авангардни лоархIам айдара чотегIа партийни организацеша халкъа боахама ерригача сферашта еш йола эллини чIоагIъяра дош. Цу гIулакха лайда йибаьб балха тайп-тайпарча формехи методехи. Отчетни юкъа 172 сагI тIаккхийтта йола тха парторганизаца хIанз 956 коммунистех латт. Кердачарла юкъе болхлой 73,2 процент ба. Цар дешара боарем лакхагIа ба, хилъа боахама керттерча доакъошка партийцаш новагIа хулга Iалашде гIийртад. Иштта, хIанз тха парторганизаце структура 55 юкххьанцарча, 22 цеховн организацеех, 58 партгруппах латташ я. Баьъда, керттердар мугIараш шердарехи лерттIа дIа-юха нийсдарехи лаьтта Iеш доацилга кхетадеш да тхо, тIагIертта къахьийгад парторганизацей ерригача звенъяй дикал а тоаяра, царга вIаши цхьоагIо йолаш, чунйина, хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIаберовбаь болх байтара. Цхьан дешаца аьлча, партийни болх Iилман ларда тIа баккха гIийртад.

Балха мах беча юкъа 23 парторганизаце гIуланкех лаьца отчеташка ладийгIад, къаьстта тIаийю решенеш кхоачашъяра тIаьхонаш мишта лоаттабу хьанар духьа анализаш а еш. Ма даррa аьлча, бюрос дийцича дешаех ахаш из тахкара хетадаь дар. Цу даькъе беш бола болх хьайдагIен еркатегIен хилийтара чIоагIа гIо даьд парте обкомо тха гIулакхашта хаддаьза лостам телаш, йоакхо еш хиларо а. Иштта хилар соахка хьайоай боахам сихха дегIабоалабара оаха шерра программа тIаийцача хана а.

Цу тайпара оттабьча организаторски, политически, боахама балхо, из вIаши вийха бувзаш чакхбахаро района къахьегамхой аьттув саллийтво вIашехи социалистически декхарехи толаке лоархIабе. Цунна тешал ду укх пятилетке районо массехказа республиканскии, хIаьта ишта Ерригроссийски Еригсоюзни яхье а коталонаш яхаро.

— ХIанзарча хан-юкъа партийни организацеша къаьстта чIоагIа лоархIам беш да тIадиала гIулакх бахьан надрай бехктохам айбелга, дисциплинеи порядоки массе моттиге чIоагIъелга. Цу хаавъелъа шун районе дика гIулакхаш чакхдоалаш хилначов тара да.

— Парте Центральни Комитета ноябрьски (1982 ш.) Пленумо цIенхаштта дIадийхар министргара дIадоладенна болхлочунга кхачалца барий бехктохам чIоагIа айбелга. Эггара хьалха Iалашдаьд кулгалдеча партийна, боахама надрай дикал тоаелга. ТIаккха доагIар цIенхаштта хьадеха даьлча хоза а во а дийдеча хIама хургдоадараш а къаьтагIа хьегучабахе йиш хилар. Царцара ца къаьстача даланзар тхо. АIаьта вожаш, дIахо йодача хана цар гIулакх тоадергхиларга догдоакаш, цIенхаштта партийни хьисапе бехктохаме эзаб.

Цунца цхьана оаха дозкхад ду тхоай цхьаболча кулгалхоех. Заманца гIабаха могаш, перспектива гуш, кхыгар хьокхам эца мегаргдола эздий гIуленкаш шортта шоаьех доахкаш ба «Электроинструмент» завода директор М. Зурабов, мугIарерча болхлочунгара дIайолаенна хIанз цу завода цеха начальник йола Костоева М. О., совхозий директораш Беков М. З., Гадаев Я. А., кхыбараш.

Кадраша беча балха тIа оаха хьалхале лувц уж творчески къахьегара тIакхуваш, хьалхашка этта гIулакх мел чоалхане дале а из чакхдаккхара динагIдала наьхкаш лохаш, наьха хьаштийн дIадехарийн йоакхо еш, боахама гIуланкаш кхетам баларца дувза хоаш, шоай професссионални говзьа а политически сакхетам а лакхбеш, вешта аьлча, шоай балха уж даим ленински стиль юкъекхувлаш хулга Iалашде гIертарца. ХIаьта из де йиш яц лакхе латтача организаша цар къахьегама гIулакхий каст-каста анализ еш, цар бехктохам лакха лоаттабеш, эшача хана царна доагIа практически новкъостал деш ца хилча. Из дара къахьегама коллективашка комплексни бригадаш ахийта даьинад тхо, къаьстта тIехьаюсарий гIулакхаш тахкара.

Парте райкома бюро дувца уеттаду дешаш кIезигдаьд, уж хьаддагIен кIоаргагIен кийч а деш хоадам болаш дувцилга IалашдУ. Иштта, хьалха санна дукха справкаш, хоамаш, хьедехац лохерча звеной партийни организацешкара. ХIаьта цига райкома инструктораш ахийтара графии оттаьй, уж коллективашка латта гIулакхаш кIоаргагIа тахка а царна эшаш дола новкъостал де а IомабУ. ДукхагIа теркалбе аьнай йоккха йоацача юкххьанцарча парторганизацей болх, цар коммунистий гIулакхаш. Цу даькъе хаьдда программа хьалхашка оттаьй тхона парте ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш. Практике шоаш бакъйолга хьаьъекха йола ерригa идеологически балха формаши методаши дийнъе, кердаяха, пайдане йоацараш дIаяха еза. Къаьстта йоакхо е езаргъя тха къахьегама коллективашка беш бола болх эртабаьккха товбара, цхьанцанахьо хIанз а доаш дола кхетама балха лоархIам ца болга, формализм дIаяккхара, цу хьакъехьара кулгалхой, берригача коммунистий лоархIам айбара.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенешка белгалдаьккхад, идеологически болх беча къаьстта боккхача лоархIаме хьалхарча секретара ше дакъа лоацаш хилар делга. Цох фу аргда Iа?

— Шеко яц, коллектива кулгалхо боахама с кхыдола гIулакхаш кхетам баларца гIуланхаца дувза хоаш, ше телача приказех, распоряженех бухсоцаш хьахургдар хьалхе терхалеш кхетамара йиш яц бакъахьера морально-психологически хьалаш хьаде. ТIаккха цунга хьежжа мара хургьяц дукхача наьха хьинарех, хьакъалах хьахула эффект а. Укх тIеххьарча хана оаха тхоай балха практикана юкъедоаладаьд хIара райкома бюро члеи, къахьетама коллективашка дIа а ухаш, цига кхетама болх, къаьстта интернациональни, атеистически дешаш, мишта латт хьожаш анализ а еш, къамаьлаш деш хулга, тIаккха са цIоргIа записка язъю пар гIулакх тоадара шоашта дича бакъахьа хургда аьнна дар белгал а доаккхаш. Со се дукхаза хиннав юрташкара нах вIашагIотташ еча сходашка къамаьлаш деш. Наьаша вIашагIкхетера, пар уйлаш йовзара, парте чурен арахьарен политика къахьегамхошта дIайовзийтара чIоагIа аьттув боалийт отчетно - хоржамий собранеша. ТIеххьара компани йолча хана йиъ юкххьанцарча партийни организацепарца коммунисташца вIашагIкхета ниа дIакхаьчар са. Сай дитардар царга дIааларо, пар хьишташ, уйлаш йоваро со а уж а боккхий беш хIама хилар. ХIаьта из доацаш алхха укх массехк бетта «Электроинструмент» заводерча, АТП, «40 лет Октября» яхача совхоза къахьегамхошца, административни органий болхлошца вIашагIкхетараш хиннад са. ХIаьта цу тайпарча хIара вIашагIкхетаро дика лераш ют наьха санкхетаме.

— Асхьаб Абукарович, парте вайгара даим дIадехаш да карагIдаьнначох кхоачам ма бе, даьза [redacted] чакхдахара цIенхаштта къовсам лоаттабе, яхаш. Шоашка чIоагIа сагото хьтача гIулакхех ца дийцача диртлац мотт сона.

— Шеко яц, ледарлокаш тха балха тIа а йолаш я. ХIара денней тIатеIIаш болх бе безаргба тха берригa коммунисташ шоай авангардни лоархIам лакха лоаттабеш, харц долчунна машар боацаш хургболаш хьалкхебара, хIаьта царга гIолла района берригача къахьегамхой хьинара хьест совбаккхара. Цхьадолча хьонхамех йола пятилетка задамеш кхоачашъяц оаха. Доккха декхар тIадисад генараш доххара даьъе. Шоай торонашка хьежжа болх беш бац трикотажни фабрика, кирпишкаш ечa завода, ПМК-432, «Маяк» совхоза, иштта кхыча коллективашкара къахьегамхой. Дукха тIера доал хьайбаш, кIеанга да хьахула Iаьсий. Ма дарра аьлча, дукха да хIанз а лаьтташ хьайбайн культура лакхъяра, дIадохийтача сомах юкахьахур доккхагIа хилийтара де эшараш. Тхо дог Iаба йиш йолаш дац коллективи подряд юкъейоалаеча даьчох а. Промышленностеи гIишлошъечен йолча подразделенеех ахаш мара яц цу прогрессивни методах болх беш. Кхачан программа кхоачашъяр духьа оаха дукха даьд цхьайттаIагIча пятилетке хьайбай боахама-материальни база чIоагIъеш, хIанз хьагIаотташ долча Iан кхоачамболлашн дийеи доагъар хулга Iалашдеш, хьайбаш леладерашта къахьстара а салIара а дика хьалаш хьадеш. Бакъда, укхаза а кIеанга яц чIоагIа низа хьинари тIаухийтала дIадехаш йола проблемаш. Хьайбай продукцега дIадодар лакха да, доахан, Iаьсий дукха тIера дувл, уж лерттIа дебадац. КIеанга ба юрта боахаме коммунисташ, цхьайолча фермашка уж вIалла бац. Цу дерригнех лаьца хьаддан корта болен къамаьл дергда района коммунисташа кастлуш хургйолча шоай отчетно - хоржамий районни конференце. Ихе шера план диъ шера кхоачашъе лерхIача цар из декхар сийленца кхоачашдара шоай дерригa низаш, хьаькъал, знанеш кхоерг ца хилара дог тийща ва со. ТIаккха цунга хьежжа бахача наьха хьал-торо кхы а айяра эша кхоачаманци тороваши хьахургъя, юрташ эргаьхха тоес, наьха чеваш йIаьхегIа е карагIдерга.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Кхо шу хьалха районе хинначул 18 процент дукхагIа а тулаш, 3340 сагго дIакхьаьб «Коммунистически къахьегама ударник» яхо цIи пелараш, е вешта аьлча, хIара шоьлагIа вар, цу тайпара сий дола бокъо лаьаш я районера 262 коллектива.

ХIанз района дешаш, болх беш ва 7050 комсомолец, е 1981 шера хинначул 29,3 процент дукхагIа, дукхагIа хиннай комсомольско - кагирхой коллективаш.

Печахьалхии аланеян директиваш кхоачашъяра, кхоам тьургмати дара йоашко еш ва районера 1184 хьалсьа тIаьъоналхо. Промышленности, транспорте, торговле вIашагIъхьала ерригача группашта парте латтараш коммунисташ ба.

Оздоева Хьавай бригада

КПСС XXVI съезда, парте ЦК ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъеча ший низ ца кхобеш къахьегаш я Ахриев ГIапура цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода сий дола коллектив.

Цига къаьстта балха хьокхамаш дика хиларца йовзаш а сборочни цехера Оздоева Хьавас кулгалду комсомольско-кагирхой бригада. Бригадаьи, цун гIулакхехи [redacted] дувцалехьа са безам бар бригадирех лаьца кIеззига дувца.

[redacted]ахьа санна цу цехера цIи хоза бригадир Султыгова Насапхан завод «когаш тIа» оттеш цига балха ена яле, Оздоева Хьава укхаза ена пхи-ялх шу мара дац. Цхьабакъда, цу юкъа ше дика новкъост, кулгалдеча навагара болх хьабеха 'оеш йола специалист ше йолга хьегойтад цо.

ДIабахача нийс бетта даькъеча толамашка хьежача гуш да из иштта дола, 115 процент кхоачашйир бригадо ший производственни план.

Ши бутт соагIа ха маре йисаяц пятилетка кхоалагIа шу чаккдала, хIаьта Хьава ше а цун бригадера Балхоева Людмила, Мальсагова Малика, Оздоева Iамари пятилетна дийнагIча шера апрель бетта чоагIа болх беш ба.

Цудукъа еннай Оздоева Хьавай бригадане «Нохч-ГIалгIай Автономе 60 шу дизара цIерагIа» яха сий доле цIи. ХIаьта хоза къаь хьаьчар цате 23 сентябре а: балха тIа доаций толамаш карагIдуларах ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота хьожавьй цар коллективана. Дукхадь де уж, цу бригада дика гIулакхаш белгалдоахаш тийнна маьхера совгIаташ, яхе баркалеш.

Тхо цига нийсденнача дийнахьа г. Орджоникидзерча «Электроламповый» заводерча Бидоев Николая бригадеца вIашагIкхийтта яр Хьавай бригада.

— Тха каст-каста хул цу бригадеца вIашагIкхетар, — яхаш дийцар соне Оздоевас. — Ши шу соагIа ха я оаха царца социалистически яхь лелаю. ХIаьта тахан а оаха нийс бетта балха бахха итогаш е гулденнад тхо. Хьежачул тIехьагIа тха бригада котьъеннай, цхьабаьъде, дукха тIехьаймсаяц ВЛКСМ XIX съезда делегата Бидоев Николая яр а.

Цу яхьо тхона доккха новкъостал ду гучаяханза йола торонаш лаха, тхойле дикагIа довзе а доттагIал чIоагIде а, цхьаькха мо дий укхаза белгалдаккха дезаш, социалистически яхьо дикагIа къахьегa лаа телилга.

— Бригада коллектива толамаш эггара хьалха дувзадене да Оздоева Хьавайца, — йоах завода парткома секретара Торнев Бекъаудина, — дика къахьегамхо, организатор, тешаме новкъост я Хьава. Цо дика кулгалду наха.

— Цхьайтта бригада а сборочни цеха болх беш, — яхаш дувц цеха начальника Костоева Марема, — царна юкъа Хьавай яр мара яц ОТК тIехьожамхоша тохкем ца беш продукци дIаяцаш. Цун бригадера кIеревар ше контролер ва але йиш йолаш ва.

Балха минутех пайда эцара чIоагIа теркам тIабозийт бригаде. Цунех тийша ба цевзарча кхыча аьъза къахьегам. Цудукъа эггара хьалха ерригача конвейерера бола ритмично дIабахара боккха лоархIам болаш ба электросверлилкаш вIашагIтъехнача Оздоевай бригада боал а. ХIаьта цо хьовзам хилийта моттиг е яц.

Ерригача заводе бола беча комсомольско - кагирхой бригадашта юкъе 1983 шера нийс бетта баьча балха итогех дикагIа йола бригада лаьрхIар Оздоева Хьавай яр.

ХIаьта из цIи дIа ца хеца дага а из дIахо йодача хана а.

Безамца дувц Хьавас шийца болх беча новкъостех лаьца. Уж ба Денкиева Марем, Балхоева Люда, Оздоева Iамара, иштта кхыбараш.

А. ШОВХАЛОВ.

СУРТАШ ТIА: 1. Къахкалатта бригада, аьрдехьара аьттехьа, М. Мальсагова, Т. Оздоева, бригадир Хь. Оздоева. 2. Сборочни цех.

В. ЮНЦЕВИЧА суртиш.

Юрт социальни дегIайоалаяра— даим йоакхо

ДОККХИЙ ХУВЦАМАШ

Цхьан хана яьхача ТIой-Юртах бIаргтоха ечача йоккхача саго цецъяьнна дувцар:

— Шо массава а вахалва, сай юрт йовза ма йовзанзар сона! ХIара уляца тIа да цаI шоллагIчул хозагIа дола кирпишкех даь цIеноц, чу йиллай газ, хий. ХIанз фу хала да цига ваха...

Бакълув йоккха саг. Новзаргйоаш эргаьнний ТIой - Юрт. Цунна юкъе гIолла чакхбоал асфальт йилла шера никъ. ХIаьта «40 лет Октября» яхача совхозо е юрта Совето а укх тIехьарча шерашка дукъха болх баьб бахача наьха вахара хьалаш а юрт а тоаяра?

ДIадахача шера пречечни а йолаш йоккха бани, ахнара кинотеатр, быта ЦIа, специалисташта лаьрхIа цIенош хьалдаьд цига, болх беш я школаш.

Дог гIоздоаха хувцамаш хиннад кхыча юрташка а. Масала, Экажкъонгий-Юрта бахача наха дика совгIат даьд цигарча совхозо — хьалъльй шоаза вIаштIарь детсад. Цу юртарчарна даь ца Iеш, района кхыча юрташкарча наха а гIулакх деш я дукха ха йоацаш хьалъяь цигара хьайра.

Болхлой а специалисташ а дикача фусамашца IалашбегIа чIоагIа йоакхо ю «Назрановский» совхоза кулгалхоша, партийни организаце. Масала, цу боахама центральни усадьбе хьахинай дикача цIеной бIарчча поселок. Кхычахьара а хьежа вах укхаш да Наьсар-Кертерча ферме даь гIирсаш. Цигарча хьайбаш леладерех хьегаш ба дукхача кхыча фермай болхлой. Из тамаш а яц. Болх бара а салIаре а мел эшар да укхаза. Харцхургаш, Наьсар - Керте хьалдаьр бокъонца доза совхоза культура Цlа да аьлча. МоллагIча гIулакха дукха нах вIашагIтоха беаш хилча, цига гулу совхоза коллектив.

Социально - культурни гIулакхашта эша тайп-тайпара гIирсаш хьалдеьд кхыча юрташка а.

ХIаьта Назрановски районе бIарчча хьанийцача, алхха 1981—1982 шерашка цига хьалдаьд итт эзар квадратни метр наха чубах цIенош, цу даькъе юрташка— 1,2 эзар квадратни метрал совгIа а деш. Цу юкъа бахача наха шоаш хьалдаьд 227 цIа. Сихьаь хьалъеш латт 250 маьнги хургбола больнични комплекс а дикнахьа ялх бIаь сагI тIаьацаргвола поликлиника а.

Укх тIеххьарча хана дукха балхаш даьд город а юрташ а эргайоахаш тоаяра. Асфальт йиллий Экажкъонгий - Юртара СурхотIа, Экажкъонгий - Юртара Iаьлий - Юрта долхача наькъаш, Пхьилекъонгий-Юрта гIолла чакха а баьнна Назранера Карабулаке болача наькъа. Гиз чуйиллай Наьсар - Керте, Экажкъонгий - Юрта, Гамурзиеве.

ЦхьайттаIагIча пятилетка каьшера алхха город Назрань тоаяра хьожадаьд 1290 эзар сом.

Парте райкомо а халкъа депутатий районни Совета исполкомо а тIехь-тIехьагIа дукхагIа йоккхо ю бахача наха бытовой гIулакхаш делга тоадара. Цхьабакъда, цу даькъе хьанз а кIеанга кхоачамбоацараш дац. Цул керттера бахьан — бытовой предприятей материальни база эсала хилар.

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленумо белгал ма даккхар, «Кхачан программа органически дакъа да юрт социальни эргаяккхара де дезараш. ДукхагIа хьаьергьа школаш, школе даха ха йоацача берий учрежденеш, клубаш. Юрташка бахача наха дикагIа дерга медицински, торгови, бытовой гIулакхаш».

Из лоархIаме декхар кхоачашдара оарцагIбаьннаб совхозий кулгалхой, района ерригa партийни организаци.

М. МУСИЕВ.

Городе Назране хьалъеш латт больничи комплекс.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ХЬА ВОЗЗАЛЕ, БОЛХЛОЙ КЛАСС

Къахьегамца да тха ираз

Къона я тха завод, тха шоллагIа цIа. Къона я цун болхлой класс а. Дукхача къамех латта, цхьа барт бола дезал ба заводе болх беш. Уж ба гIалгIай, эрсий хIирий, татараш, гуржий, иштта кхыча къамех бола вайнахаш.

Массейтта шу хьалха ший болхлой класс ца хиннача ГIалгIайче алхха укх цхьан заводе 88 процент гIалгIай ба къахьегаш. Заводаца цхьана дегIа яьхнай къамаш кадраш.

Назрановски районе меттел ерригача республика а дика бовзаш дукха цIи хеза нах ба тхо долча болх беш. Уж ба Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаташ, сборочни цеха бригадир Султыгова Насапхан, лекальщик Котиев Ахьмад. Царна нийсса къахьег токарий бригадира Муталиев Мартазхьас, автоматчика Гизатулин Рафика, литейщика Алмазов Билана, дукхха кхычар. ХIаьта хьаина вовзац тха цIи хеза токарь, СССР Лакхехьарча Совета депутат Дзарвотов Муса...

КПСС ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъеча Ахриев ГIапура цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода коллективо ший керттера теркам тIабохийт арахецача продукце дикал айяра, хьалхашка латта планаш тIаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачаш а деш Даьхе гIадайтара.

Цу даькъе [redacted] аьттув баьннаб ала йиш я таханарча дийнахьа. ДIабахача нийс бетта продукци йоххара план 101,9 процент кхоачашйир оаха, планал совгIа маьхала яьккхар 248 эзар соме маьха продукци. ХIаьта цу юкъа пачхьалкхен дикала Знак тIалатташ хьаяьр ерригача продукцех 24 процент хилар. Къахьегама овсарле 104,7 процент хилар.

Юкъера лаьрхIача цу нийс бетта хIара болхлочо кийца алаш 184 сом да, дIадахача шера цу ханаца нийсдича из айденнад 3,6 процент.

План кхоачашъяра лоархIам боллаш новкъостал дир тхона къахьегам бригадаи хьисапе вIаштIехьбаккхаро. ХIанз заводе цу хьисапе болх беш 41 бригада я.

Ховш долча тайпара цхьанна а производстве ма хетта толам хургбац социалистически яхь лерттIа вIаштIехьъяьккхача мара. ТIаккха цу яхье тайп-тайпара формаш йолга а кхетаду оаха. ХIанз заводе «дикагIйола болхло», «дикагIйола бригада», «дикагIйола мастер» яха цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабеш пхи бIаь гаргга саг ва. ХIаьта коммунистически къахьегама тIехьара болам дIаболабь 25 шу дузача дента «Коммунистически къахьегам» ударник» яха сийдола цIи яьккхар 453 саго.

Социалистически яхьа юкъе даьъа лоацаш 1261 сагI ва заводе, цу даькъе къаьст-къаьста декхараш тIаийца 579 сагI ва.

Къахьегама овсарле лакхъяра, арахецаш йола продукци дукхагIен дикагIен хилийтара тхона гIо дир цхьайолча цехашка реконструкци яь хиларо. Из йир цехаш соца а ца еш. къаьст-къаьстача линешта ремонтни балхаш дарца а цхьайола уолаш кердачарца хувцаш а.

Цу гIулакхо торо хилийтар наьха къахьегам аттача баккха, хьахулаш бола пайда лаккхе. «ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яхача боламех къахьегаш я тахан завода сборочни, механически, иштта кхыйола цехаш, бригадаш.

Заводо социалистически яхь лелаю Грознерча «Электроприбор» Орджоникидзерча ОЗАТЭ, Сухумерча «Сухумприбор», Нальчикерча «Севкавэлектроприбор» яхача заводашца. Цу яхьо тхона новкъостал ду пайда эцаза йола торонаш гучаяха, хьалхалаттарий балха опыт дIаюха эца, кхыдола кхоачамбоацараш гучадаха. Иштта лелаеча яхье массехказа хьалхара а шоллагIа а моттигаш яьхар тха завода коллективо а. Яхьа итогаш еча хана терхаме эш дукхьал арахийцача продукцей совгIа, байдал, электроэнерги, кхыйола ресурсаш мел кхояьй.

Харц хурдар тха заводе дерригa гIулакхаш дика латт аьлча. ХIанз а нийсу балха тIехьабуьлараш, прогулаш ераш, балха хана корта бохабу малараш мела нах. Царца оаха профилактически болх бу. Из бахьан долаш тIеххьарча хана гергтара кIезигбеннаб дисциплина телхаеш бола нах. Цу даькъе боккха лоархIам болаш хилар дукха ха йоацаш КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-о арабаьккха «Къахьегама социалистически дисциплина тоаяра болх чIоагIбара хьабъехьа» бола соцам. Цу тIа белгалдаьккхад: «Моах экономически, социальни дегIабоалабара планаш, халкъа боахама эффективность лакхъяра, социалистически вахара хьисаперв лардаш дIахо чIоагIъяра, наьха къахьегамен политически хьинар айдара керттерча хьалех наI да, къахьегама социалистически дисциплина массе оагIорахьаре чIоагIъяр», аьнна.

Партеи правительстваи боккха лоархIам бола из документ дег тIара раьза болаш тIаийнар тха заводерча наха. Из царна дIадовзийташ дукха балхаш чакхдаьхар администраце, парткомо, профсоюзни комитета членаша. Цудухьа дIабахача нийс бетта дисциплина гIолла толхаяь моттиг нийсъенналац заводе.

ТIехдикача къахьегамца, дисциплина чIоагIъярца гу тхона вай Даьхен низ, экономика чIоагIъергйола наькъаш.

ХIанз оаха арахеца йолаяьй керда, электронни регулировка йола сверлильни машинка. Из модель юкъейоалаеча боккха болх бир А. Балаев керте латтача завода конструкторски бюрос. ХIара шера кердача машиннай моделаш арахецаш хиларо хьегойт завода инженерно - технически балхахой лоархIаме балхаш кхоачалдеш болга, кердадар, къахьегам аттача боаха наькъаш лехаш уж болга.

Дукха ба заводе юкъерча звенона чубоагIа рационализаторски предложенеш телаш бола нах. Дукха ха йоацаш сборочни цеха бригадира Султыгова Насапхана еньача предложение 5 эзар сома пайда бир завода. Иштта маьхера предложенеш теларах дIабахача нийс бетта 378 эзар сом пайда хиннаб.

Завода лаьрхIа кадраш оахош кхеш оаха. Цу гIулакхa тха йолаш я номер 14 йола профтехучилище. Цига Iомабу токараш, слесараш-инструментальщикаш, фрезеровщикаш. ХIаьта цига дийша баьнна ба заводе болх беча пахах ахаьел дукхагIбараш.

Дешархой доалахьа я мел эшача оборудованеца кийчъяь дешара кабинеташ, хургболча болхлошта хьехаш ба шоай гIулакх дика довзаш бола мастераш, хьехархой.

Къахьегаш санна салIа а хов заводчанаштa. Дукхьал укх шера профсоюза комитето путевкаш а енна Iаьржача форда йисте санаторешка, салоIача цIеношка шоай могаш тоаеш хиннаь заводера 152 сагI. Мукъа долча деношка г. Ереване, Тбилисе, вай республика Iалача хозача моттигашка шоай дезалашца салоIаш хиннав 500 гаргга сагI.

ХIара шера наьха вахара хьалаш тоадара завода болхлой квартирашца Iалашбе гIерт тхо. ХIанз бIарчча горолок хьахиннай завода гонахьа массехказа вIаштIардаьча цIеной. Цигара квартираш массадолча коммунальни хьаштаща Iалашъяь я.

Лоацца аьлча, ший кхоанега шерра гIа боахаш, цхьайттаIагIча пятилетка декхараш ханал хьалха кхоачашде гIерташ йоадаш я Ахриев ГIапура цIерагIа йола Назрановски «Электроинструмент» завода болхлой класс.

Л. ОРЛОВ, завода къахьегамеи алапеи отдела начальник.

«ПХЕ ШЕРА ПЛАН-ДИЪ ШЕРА!»

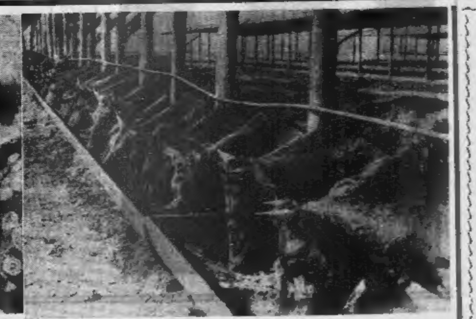

Дош гӀулакхаца чӀоагӀ а деш...

Тха кхоалагӀа шу да «40 лет Октября» яхача совхозе хьажкӀаш кхеш со къахьегаш вола. Цу юкъа аз а са новкъостаца а дика караерзаьй из культура леладира говзал. Цудухьа хӀара шера дика хьоахамаш гойта вӀаштӀехь а доал.

Цхьа шу шоллагӀчоа тара долаш дагӀац. Аьхки йокъал латташ е дукхагӀа йолча хана догӀаш делхаш шераш хул. Из бахьан долаш атта хилац толамга бода кинъ, дукха халонаш нийслу. ХӀьата а моллагӀча хоттама хьалашка дега тоам беш хьувкъаю тха звеное хьажкӀаш.

Масала, дӀадаха 1982 шу. ВӀаьсти тӀехьальнна ера, цул совгӀа дукхагӀйолча хана догӀаш дийлхар цу шера. ХӀьата а республике наггахьа мара ца хула дика хьувкъам чубера тха звенос. ХӀара гектара тӀара юкъера лаьрхӀача чуийцар 70 центнер фуалаьхьа хьажкӀаш.

Тхо гӀаддугаш да хьувкъам шерагара шу ме доала алсамбувлаш хилар а. Иштта, лургоагӀа хӀара гектара тӀара юкъера лаьрхӀача 46 центнер, , соахка — 70 центнер яьнна хиннаьле, укх шера 71 центнер фуалаьхьа хьажкӀаш чуийцар са звено коллективо, аьхки дукхагӀйолча хана йокъал лаьттаьле а.

Цу тайпара, оаха цӀаьхха а дӀахьекхар дика хьувкъам кхебара хоттама хьалаша тхона новкъарло да елга. Иштта оасарс къахьега тхога вӀаштӀехьдоалийт коллективе хьадечох дог лазаш, цхьа барт болаш, лаьтта дезаш, цун хьурмат де хоаш нах хиларо.

«Ялат дукхагӀа даккхара керттера ниъ — массанахьа хьувкъам яйбар», — аьннад Кхачан программа тӀа. Цу дешашта дӀадекхача тайпара, хаддаьза лех аз а са новкъостаца а хьажкӀаш дукхагӀа кхее йиш хулийта керда торонаш.

Масала, хьалха «Одесская-10» яхача фух ираш кхейора оаха хьажкӀаш. Во хьувкъапар уж тха боахама кхашка. Цхьабакъда, геттара тӀехьа кхочар. Из бахьан долаш чуйна йолаеча хана догӀаш а доладале, кхыметтел лов а дилле халла чуяхьар. Цул совгӀа, хьажкӀаш кхачалехьа, гӀадам доккъалорв доанъара пайдана доацаш. Кхы цхьа хӀама а дар тхо раьза доацаш. Цу фух йола из культура чуенанчул тӀехьагӀа мукъадаьнна лаьтта шу чакхдалекьа зяба аьха дакхха а кхоебацар механизатораш.

Цхьан шера «Одесская-10» йолчарел совгӀа Венгерски гибридах ираш дӀайийра оаха. Хьалха массе хана кхееш хинначарел дик кӀира хьалха кхача а кхьчар уж, хӀьата тхона дага доаццача тайпара дика хьувкъам а белар цу гибридо. Цул совгӀа, белгалдаккха доагӀа, хьажкӀаш кхачанчул тӀехьагӀа цун гӀадам моша дусилга.

Тха кхаш леладерашта геттара ваненнай из гибрид, хаддаьза дӀаюв оаха тӀеххьарча хана. ХӀара шера шн бӀаь гектар хулаш долча лаьтта кхею оаха хьажкӀаш. Уж дӀаера хьаькъоастаду кха гуракьа, минеральни удобренеш а товсаш зяба оах, юкъера лаьрхӀача 25—27 сантиметр вӀоарга. ХьажкӀаш дӀаера лаьттa кийчдеча юкъа хӀара гектара тӀа 15 центнер минеральни удобренеш кхочийт оаха.

Хий дуллаш дац хьажкӀаш дӀаюв тха лаьтта. Из бахьан долаш дукхагӀа тӀоадал Ӏоаьр дукха бӀаьстаи юххье оах из тӀехнахьа улла лоа лаьтта кӀал а дохийташ. Цул тӀехьагӀа оасар тӀадала доладеча цунца къовсам лоттабеш культиваци ю, тӀехнахьара дика нийсду, хьажкӀаш дӀаюча хана селлкаш, кхувса а ца йолийташ, кхай тӀа гӀозла лелае йиш хургӀолаш.

Вай республике массанахьа санна, индустриальни хьисале дӀаюв оаха хьажкӀаш, врадижан яхача гербициндах пайда а эцаш. Из тессачул тӀехьагӀа гербицидаш лаьтта кӀала йохийташ сихха культиваци ю, тӀаккха хьажкӀаш дӀае йолаю. ДукхагӀа ха юкъеелча феца дӀа а увш йоа гербицид.

ХьажкӀаш пунктирни хьисапе дӀаюв, дӀаювише а лаьтта кӀозиг-дукха тоӀадеш тӀагӀолла катокаш хец. Из болх бу тесса ги лаьттагӀа дикагӀа Ӏочудахийтара, тӀоадал сонадра. ХьажкӀаш дӀаюош бу болх лоаццача юкъа чанхбаккхара йоакхо ю. Масала, укх шера 200 гектара тӀа дӀаюош кхоъ-ах ди мара доаданзар аз, са новкъостаща Чумаков Мохьмаден, Кантышев Русланен.

Цар беча балха геттара раьза ва со. Хьинар долча цу механизаторашка шоаш хьа мел дер сихен тешамех ду. Ца хоаш дар эхь а ца хеташ хьахоатт.

ТӀа а яьнна кхо-йиъ лорд хийцачул тӀехьагӀа хьажкӀаш сихагӀа дегӀаяхийтара хӀара гектара тӀа шишша центнер кхоачийташ амзийн тух тосс оаха.

Оасарца къовсам лоаттабеш врадиннах пайда эцарал совгӀа, кхы а цхьаца балхаш чакхдоах оаха. Масала, кхай йистошка, орашка мел дола оасар мангалашца кулг кара хьоих, тӀехьагӀа цул ги кхай тӀа кхоачаргдоацаш. Иштта йоакхо еш хиларо вӀаштӀехьдоалийт кхаш оасарах цӀена лоаттаде. Из бахьан долаш хьажкӀаш дика а хьувиъ.

Чуенар мара кхей тӀара дар лархӀац ялат, оалаш да. Цудухьа боккха теркам тӀабохийт оаха хьажкӀаш чуэцара лерттӀа кийчо яра а из болх ший ханнахьеи цӀенен чакхбаккхара а.

Ипатовцаща санна, цхьа комплекс вӀашагӀ а елле дӀахьу оаха хьувкъам чуэцилга.

Тхо гӀаддугаш да, хьажкӀаш кхеяраи уж пачхаьалкхенна дӀаяларан карарча пятилетка план кхьь шера кхоачашъе звено коллектива вӀаштӀехьдаьнна хилар. Цхьабакъда, карагӀдьнначох кховчамбаь Ӏе дага дац тхо.

Боккха тоам хинна тӀанийцар оаха укх деношка КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa Ю. В. Андропова аь Заявлени. Вай машар безаш нах дӀ. Эшаш бац советски наха тӀом. Цхьабакъда, вай гораоттаде безам болаш тӀабахкараш боагӀача тайпара юхатохаргба. Из къаьгга хьахьоих ше аьча Заявлене тӀа вай пачхаьалкхен кулгалхочо. ХӀьта вай Даьхен экономически низ кхы а чӀоагӀбара оаха низ а кхоберлбац. Цу Заявленена жоп а душ, тӀадоагӀача шера хӀара гектара тӀара 100 центнер фуалаьхьа хьажкӀаш чуя дош деннад аз а са новкъосташа а. ЛаьрхӀар гӀулакхаца чӀоагӀ а дергда.

Б. КОДЗОЕВ,
Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза хьажкӀаш лелаеча звено звеньевой, Октябрьски Революце, Къахьегама ЦӀеча Байракха, «Знак Почета» ордений кавалер.

Тешшаме гӀа боах

Кхачан программа кхоачашъеча ма хулла доккхагӀа дакъа юкъедахьар духьа шоашта хоаьр оарцагӀдаькха, ник кхо ца беш къахьегаш хьабоагӀа карара пятилетка йолаелча денз «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча ферма хьайбаш леладераш. ХӀьта дика хьокхамаш а гойт. Масала, укх шера ийс бетта план 309 тоня йолаш 1 октябрь хьатӀакхоачаш Даьхенна 335 тонн шура дӀаелар цар. Хьаьнек цӀенен хиларга диллача цунах 85 процент цхьоалагӀча сортах а яр. Дета тоамбеш кхы а цхьа хӀама да. ХӀанз хӀара кхоебача Ӏаттагара дийнахьа 8,2 килограмм шура йоакхх укхаза. Соахка укх хана йоаккхаш хинначул 2,9 килограмм дукхагӀа я из.

Хьалха леладь тайп-тайпарча фухи къьнен хинна доахан дӀа а доахаш, царна метта дукха шура луш долча цхьан цӀеча фухи ханага диллача ши-кхо шу мара эламагӀа-доккхагӀа доаццин доахан юкъе а кхулаш. Ӏул тоадеш боах баьб ферме. 80 процент цхьен цӀеча фух а долаш. 908 бежан да хӀанз цига. Царех 346 етт ба. вожаш — укх шера духхьаьнха дахкаргдола шинкараш, Ӏасий. Белгалдоакха доагӀа, хана эггара доккхагӀа дола доахан а укх шера шоаьагӀа мара дахканза кьона долга.

ХӀанз бетташ 230 етт ба ферме. Царгара хӀара дийнахьа плана л дукхагӀа а йолаш юкъера лаьрхӀача 1930 килограмм шура йоакхх. Цхьабахьда, октябрь бутт бовш из цифра 2500 килограммага дӀакхоачаргхилараx шеко яц кулгалхой. Цу хана кхы а 50 гаргга етт бахаргболаш ба.

...Ӏуйрийна пхи сахьат даьлча дӀаболаду ферма коллектива болх. ХьабоагӀаше а цӀеча уголоке гуллу хьайбаш леладераш. ТӀаккха, хьалхарча дийнахьа ниийсдалийта хинна гӀалаташ дӀадахара тӀаерзаьнча мероприятех, цу дийнахьа де дезача кхьча балхех лоаца дийцачул тӀехьагӀа, шоай балха моттигашка дӀабоах.

Хьайбаш латта моттигаш цӀенъяьчул тӀехьагӀа доанъар дилла доладу. Силос, масала, кормораздатчикаш механически юлл хьаьнка, хӀара Ӏатта 35 килограмм кхоачаргӀолаш. Кулг кара из йилла ца езаш мукъабаьхаб цу гӀулакхо скотникаш а доярка а. Цу тайпара, гуш да хьайбаш леладерий болх аттача баккхара, кулг кара ду балхаш кӀезигӀара совхоза а ферма а кулгалхоша теркам тӀебохийтилга.

Доакъара цех я ферме. Диззача шера хаддаьза болх бу цо. Баьцций витаминни хьоар, концентрированни доакъар, жмых, дрожжаш, доакъара йола кальце фосфат, диамоне фосфат а теке муж кийчбу цига. Худара хьекаьне а долаш, иштта кийчдаь из доакъар шура алсамъяккхара геттара пайдане кул.

Цу гӀулакхаша хьахьоих шура тӀаккхетийта, из яккхарга дӀадодар лохде йиш хулий-та торонаш лахара, царех пайда эцара ферме йоагӀа йоакхо елга а.

Ше яьнначa шурийта хьежжа да хӀара доярийна доагӀа алапи, хӀьата ферма кулгалхоашта, скотникашта, цига болх беча механизатораьашта доагӀар — ферме яьннначох тийша. Цудухьа дац укхаза мекъа вар, лерттӀа болх хьа ца бер.

— Къахьегама, исполнительни дисциплина чӀоагӀа ца хилча, моллагӀча коллективо сатувса дезаш дац производственни толамашка, — йоах цу ферма заведующе Хидриев Исраьила. — Цудухьа шийна ха а хоаш балха кхоачамбоацар найсдалийтачунца ферма совет а йийя къаьстта къамаьл хул тха. Масала, дукха ха йоацаш дика тӀехьайнса балха ера къона доярка Алиева Лидаер де аьнна цхьаьнха бахьан а доацаш. Цудухьа ший хаповхьа доахан детта, кхыдола балхаш де вӀаштӀехьдаланзар цун. Совете тӀа а йийха боагӀа бекх баьккхар цунах тха толашагӀа болча доярказа Мальсагова Маккас, Кариева Райхьанта, кхычар а. Совета юкъебоагӀараш шийна аннадар лоаш болга кхетадаьча Алиева Лидас тӀехдина кхоачашду хӀана ший декхараш. Ферма толашагӀа болча доярий мугӀарашка а я.

Мукъа ха йолча хана цӀеча уголоке гуллу хьайбаш леладераш. СалаӀара царна мел эшар да цу чу. Укхаза да хьокхамий улe. Цу тӀа къаьль а ерригача доярдий тайпан цӀераш. ХӀаране духьаьл дийнахьа, бетта йоккха шура дӀаяръю. Цу тӀа къемача гуш да доярашта юкъе къаржача къе хьалха Мальсагова Макка йолга. Шера план 1800 килограмм йолаш, хӀара кхоабача Ӏаттагара ийс бетта 2035 килограмм шура яьккхар цо, хӀьата хӀанз дийнахьа дукха хӀама ца эшаш 10 килограмм йоакхх, цул дукха тӀехьа йисаьц Кариева Райхьант а.

— Ферма коллектива са да аьна, ала йиш я цу шин дояриех, — йоах ферма зоотехника Осканов Ӏабдулманапа. Хьайбаш леладерашта юкъера барт чӀоагӀбеш, къонача доярашта шоай опыт дӀайовзийташ, мах боадаш доакха новкъостал ду тха коллектива цар шинне.

Мальсагова Макках къахьегга дуаца доагӀа. Шура яккхара планаш, хаддаьза кхоачашъеш хьайоегӀача цо, ший балха говзал дӀа а луш, доярказа болх бе Ӏомаьй ший кхо йоӀ а. Царех цаӀ — Аьсет цунца цхьана къахьегаш я. Цул совгӀа, цу ферме лаборанталла болх беш я цун баьлегӀа йоӀ Люба а. ба а.

Шоай хоаной санна укхаза къахьегаш ба къона дояркаш Кариева Ӏайшет а Дабриева Моалашa а.

Геттара раьза ба ферма кулгалхой доярказ Дабриева Марема, Ахмадова Салиата, Султыгова Зинас; скотникаш Оздоев Вахас, Сагов Жарапа, Дзейтов Исраппала, Кариев Хьасана; доакъар хьатӀакххуьхьаш из хьайбашта дуллаш къахьегача механизаторашта Костоев Мухтара, Путиев Идриса, Хаштыров Мохьмада беча балха а. Детташ долв доахан хӀара дийнахьа дукхагӀа хулаш доландь царна ду доал кхы тӀа а тоадара дукха ха йоацаш кхы а цхьа зоотехник — Курскиева Аза яйтай ферме. Юртбоахама институте кхоалагӀча курсе заочно дешаш я из хӀанз. Цига Аза хьоналаьр совхоз я. Специалисташ хьалхебара цу боахаме йоакхо елга хьахьокхаш да из гӀулакх.

Хьайбаш толаме Ӏаттара даза тӀахьехаш Надтеречни района фермай болхлоша дукха хе йоаццаш даьча кхайкарала жоп а луш. тоъал доанъар хьатӀа а дахьаш, хьайбаш чуспадара нийчо лай укхаза. Шу чакхдоалаш ферме леладу доахан ялх бӀаьнета дӀакхоачаде дагӀ ба цун кулгалхой. Кхы тӀа а лаккхаш дола шинараш дӀаоттадаре, ялхнех йиъ корпуса реконструкци е йолаьяр шу долалуш. Царех шишe чу из болх баь баьккхаб. Дукха хӀама дисадац воааш а доахан дӀаоттаде кийчъяь яхара. Цу ялх корпусе 800 етт лелабе йиш я. 1984 шу чакхдолаш укхаза йзала доахан хилийта лаьрхӀа ба совхоза кулгалхой.

Помещенеашта реконструкци ярал совгӀа, къахьегамхой бытовой хьалаш тоадара хӀанз укхаза хьалдеш да. Ӏаьсар-Кертерча шурий комплексе санна, хьайбаш леладерий цӀа. Цу чу хургьа столовой, наха медицински гӀулакх дара кабинеташ, керда цӀе уголок, дӀайха тий а доагӀаш душаш, кхедар.

Цул совгӀа, вӀаштӀехьйоаккхаш а бӀарча доанъара диллар, Из болх бе йолаелча чӀа а кхытайпа гӀожа доакъараш а кийч а деш хьайбашта тела йиш хургьа. Иштта, хьайбаш дебедара, болх тоабара чотагӀа укхаза бӀарча шурий комплекс хьахургӀолаш я. Из дерриге — ферма кхоай.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТАШ ТӀА: 1. Аьлти-Юртарча ферма толашагӀа йола доярка М. Мальсагова ший мехкарашца, цунца цхьана доярказла болх беча Аьсетаца лаборантка йолча Любайцеи. 2. Корпусашкара леллийта арадаьха цу ферма доахан.

В. ЮНЦЕВИЧА суртам.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Районе промышленность тӀа-тӀа дегӀаоагӀаш я. Шин шерал ийс беттам продукци мацалъяккхара план 101,3 процент кхоачашъяьй цо. Хьалха дӀаяхача пятилетка цу юкъа хиннача чунца нийсйича из хул 110,2 процент. Кхоачашъеш я къахьегама оасарна лакхъяра оттам задани а. Районе итташ къахьегамхой ба хӀанзале пхо шера задани тӀеракхоачашъяь баьнна. Царех ба «Электроинструмент» заводе токарь Евлоев Сайт-Аьхьмад, слесарь Халгуев ТӀахир, токарь Мутаниев Муртазьа, кхыбараш.

Карарча шера ийс бетта гӀишлошъяра план кхоачашъяьй 102,1 процент. ИттаьгӀча пятилетке хинначул районе социально-экономически объекташ хьалъяьгго дика дегӀадоаьд — 138 процент.

ХӀара шера дукхагӀа ийду Наьсаре базарча наха тайп-тайпара товараш. Из бахьан долаш цхьайттаьагӀча пятилеткa товарооборот дика лисам а йоалаш цун план 102,5 процент кхоачашъе карагӀдаьннад. ТӀаккха наха воттаду тайп-тайпара бытови гӀулакхаш шозза совгӀа хиннад.

* * *

Шерагара шерага алсамбуш йоагӀа лаьттан хьайбаш леладера культура, кхачанара чуэца хьувкъамаш, дукхи шураш. Наггахьа санна дӀаяхача пятилетке юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара чуийца алат 18,1 центнер хиннадале, укхан хьалха дӀаяхача шин шера цун боарам 23 центнерага тӀехбаьнний. ХӀьата карарча шера из 25-га дӀакхочаргъ тарлуш ба. Дикка тӀекхийттай шоккара свинийн шорттонийн хьувкъам.

Шерре программе чакхбоаккхаш е районе хьайбий боахама материальни база чӀоагӀъяр. Доахнина воаттаду доакъар кхоачамбоалаш дикеи тӀеххьийтар духьа. Аьнна укх пятилетке шерашка совхозашка хьалъяьй доахнии Ӏаьсийи чуволтаду 12 помещени. Хьайбаш леладерашта кхоьи наг чубоала цӀенош. ХӀьата цхьайнча фермашка реконструкци чакхьыйхай, «40 лет Октября», «Назрановский» яхача совхозашка массоли доакъаре цох хьаьнйи. Иштта цу тайпара йола объекташ йоаьаьй а йоанад, хӀьата дӀахо хьаьнни а а районе дергага боахамашка. Цу дерригено цхьадолча дакъе хьайбий продукци, цу хьалха йоахкаш гаргга духхагӀа йоаннх хӀанз шура.

БАРТ-ЦХЬОАГӀОНГА ХЬЕЖЖА— ТОЛАМАШ

Назрановски трикотажни фабрике аз болх бу ер шийтталагӀа шу да. 1971 шера втт класс йисте ма яьккхинге со деша яха безам болаш хинваьр Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен педагогически институте. Цхьабакъда, цига конкурсах чакх ца йоалаш йисар со. ТӀаккха аз лаьрхӀар укх фабрике балха а этта сай эггара хьалхара къахьегама никъ укхазара дӀаболабе.

Безаме тӀаийцар со коллективо. ЦӀаккха а йицлургьяц сона эггара хьалха вязальни цеха ученицалла балха енача хана сай хьехархьамча Оздоева Тамари. Шийна хоар, ший балха опыт дог раьза долаш хьалора сора цо. Ца хоар хьахьехар, дакадар, балха тӀа пайда эца мегаргдар хьалхадоахар, цудухьа дарий а хац, бизза кхо бутт балале балха говзал йиза караерзайир аз.

1976 шера аз лаьрхӀар, цхьаьнкха, цхьа професси Ӏомае. Из гӀулакх аттагӀчарех дац, цхьабакъда, кӀама хара тӀаккхувш полча сага дулургдолаш да. Аз караерзайир хӀамаш тегарий говзал.

ЦӀаккха дагара даргдац сона 1976 шу. Цу шера со дӀаийцар сийдолча Ленина парте мугӀарашка. Аз кхетадора новкъостий сайх беина из боккха тешам хьаьнальча къахьегамца бакъбе безилга, коммунист массадолча хӀаманна шийгара дика масал гойташ хила везилга. Цудухьа гӀертар дика болх бе, новкъосташта мишта болх бе беза дӀа а хьокхаш.

Сево ина тел сона балха тӀа толамаш даха? Эггара хьалха ала деза толамий лаьр сона болх беча новкъостех тийша я аьнна. ХӀанад из иштта? Из иштта да Ӏи болх беш. Йола коллектив цхьоагӀо йолаш, хӀаравар массанех, массеваьр хӀаранех дог лазаш волаьдь, бригаде цхьаьнне толам баьккхача хӀарайена из дика хетадае.

Оахош болх беча фабрикан тхоай шоллагӀа дола цӀа лоархӀ азен сона болх беча нахен. ХӀана аьлча, вай советски мехка сага сий, из диканца кувцилга тийша да цунна карагӀдувлача диначa гӀулакхех.

Са цхьан хана хинна хьехамча Оздоева Тамари я тха бригадир. Ерригача цеха 8 бригада я. Цу бригадашта юкъе дикагӀа лоархӀар тхаьр я. Бригаде дукха ба цхьайтталагӀча пятилетка кхь шера задани кхоачашъяраш. ХӀьата со са хӀанз болх беш я 1985 шера январь бетта чотагӀа. Сай пятилетка кхь шерен ах шерея кхоачашъе лаьрхӀад аз. Нийса хургдацар дика болх беш бола тха новкъостий ца хьоахабича. Уж ба шоай болх дика бовзаш бола, балха нормаш тӀеххоачашъеш бола швейш - мотористкаш: Сагалова Мариям, Доланова Марем, Конурхоева Зина, Котиева Зайнап, Касиева Кайпа, иштта кхыбараш. Царех хӀаране кхоачашдаьд пятилетка кхоалагӀча шера декхараш.

ХӀанз аз дувцаргда къахьегамен производственнин дисциплинах лаьца, миштa латт тха бригаде цунца дувзадена дола гӀулакх.

Къайла ца хьош аргда аз: тха дукхача хана дена «ястагӀа» лелхаш яр дисциплина. Нийслора балха тӀа тӀехьабусараш, прогулаш ераш. Цхьа шу гаргга хьалха чӀоагӀа вочa хьале дар тха бригаде меттел, ерригача кӀамаш тегача шоллагӀча цехе а дисциплинана дувзадена гӀулакх. Шоаьца профилактически беседаш ирах тхоашта могаш дола кхетама балха къакъехьа къамаьл дарах лӀатӀазца тугаш басар тха цехера цхьабола нах. Царех бар хӀамаш тегараш Абадиева Ӏашат, Давурова Насапхан, Гарданова Маина, Измайлова Лида, кхыбараш. Цеха начальника Плиева Лизас, фабрика партбюро секретара Путоева Марема, иштта кхыбараша аларах оаха цехе вӀашагӀъеллар профилактика совет. Цун председателалла хержар Костоева Марет. Из ший балхах дика кхеташ, нахагара хьадда доагӀар хьадеха хоаш саг я.

Нагахьа санна балха тӀехьавальнна, е прогул яь саг хилча цу совете дувцар цун доаш, из бехктоккхамо [illegible] хана совета бокъо яр дахьиначa гӀалатага хьежжа 100 процент цунна премена доагӀа ахча кӀалсоцаде. Хийла сага цӀийвала а доакха са дакхха а дийзар совета заседанешна.

Балха нормаш таханарча дийнахьа кхоачаш ца еш бола нах а ба цехе. Уж ба Дзейтова Марет, Мальсагова Лида, Арчакова Мадина. Таханарча дийнахьа уж аз цӀераш яьа болхлой шоай еррига торонаш оарцагӀъяьха хьалхалаттачарна тӀакхе гӀерташ ба. Харц хургдар оаха царна новкъостал дац аьлча. Оалаш да «хургдола хьаьнат бӀенара доагӀаше а гуш да» аьле. Из санна, шоаш болх бе боабенна дукха ха еце а хӀанзле гуш да цар аьттув баргболга.

Дукха ха йоацаш тха бригадо балха юкъейоалаьй нерда модель — кхалнахьа пиджамаш. Юххьанца из модель дӀайолаяьча хана дукха халонаш нийслора тхона хьалхашка. Эггара хьалха из дувзадена дар оборудовани ший ханнахьа цу гӀулакха вӀаштӀехь ца яьккха хилар ше.

Цунна бехке яр эггара хьалха фабрика администраци йолга дика яхетадора оаха. ХӀанз халонаш ецаяьй, цхьабакъда, тха кулгалхоша вӀаккха а дидде йиш яц керла модель юкъейоалаеча хана, хьалхо а цунна лаьрхӀа оборудовани, механизмаш кхоачашбертболча балхага хьежжа эргаяха санлга.

Бригаде болх беш 40 саг ва тха, хӀьата таханарча дийнахьа дог тийша а да цхьайтталагӀча пятилетка декхараш ханал хьалха кхоачашдергхиларах. Цу дакъе тхона низ тел хоаш вӀаштӀехьаькхача социалистически яхьо.

Д. ДАРСИГОВА,
фабрика хӀамаш тегар.

НАХА ФУ ЭШ ХЬОЖАШ

Назрановски района юртбоахама болхлошта, хьайбаш леладечарна дика вовз автолавка водитель Албогачиев Зарахмата Аьхьмад. Ер ткъаь цхьоалагӀа шу да цо Ӏаьсарен района болх бу.

Албогачиев Аьхьмад ший автолавкаца го йиш я «Экажевский», «Назрановский», «40 лет Октября» яхача совхозий кхашка, фермашка, механизатораш болча, доарнаш болча.

Нагахьа санна юртбоахама болхлой хьашташ ма доагӀара кхоачашде ший вӀаштӀехьа ца даьлча. Аьхьмада цар декхараш дӀаяздеш лаьрхӀа тетрадь да. Шe шоалагӀа юхавоагӀача хана кхоачаш ца еш йисача заявкагӀа шаш дола товар хилийта гӀерт из.

— Наьха хьашташ лакхденнад хӀанз тӀеххьарча масели шера, — йоах Албогачиева, — хьалхагӀа механизатораша, доярнаша заявкаш телар радиоприемникаш, велосипедаш, букьбетта гӀанташ да шоашта яхаш. хӀьата хӀанз цар оал сога бос бола телевизор я импортни магнитофон эшар шоашта, аьле.

Албогачиев Аьхьмада хьаьнали къахьегам белгалбаьккхаб «Знак Почета» яхача орденца, из ва иштта иттлагӀчен цхьайтталагӀчен пятилеткай ударник. 1972 шера цунна елар «Советски потребительски кооперацеи отличник» яха сий дола цӀи.

Цхьа бутт дӀабахийтабац Аьхьмада товарооборота план кхоачаш ца еш. ХӀьата дӀабахача ийс бетта 56 эзар сом хила доагӀача цо план кхоачашйир 66,7 эзар сома.

Албогачиев Аьхьмад «Маяк» яхача совхоза кхашка нийсвелар тхона ший автолавкаца, тхо бӀаргадайна машина соца а яь хӀатӀа вера из. — ДӀаьхмал аьлар цо, аз механизатораштa енай дӀара бос бола цӀиъ телевизор, хӀьата укх сахьате фермерча доярий заказагӀа я дӀа яда зӀамигача берий комплекташ, импортни куртакаш, иштта кхыдола товараш.

У. АЗАМАТОВ.

Дагалаттар кхоачашдергда

Дика хьокхамаш гойташ хьабоагӀа тӀеххьарча замана Назрановски района «Экажевский» совхоза кхаш леладераш. Масала, соахка план 3500 тонн йолаш, пачхаьалкхенна 4526 тонн коартолаш дӀаелар цар. Кхы а дикагӀа къахьийтар укх шера. Даьхенна из культура дӀахара шн план кхоачӀагъе гаргга ба. ХӀьата из толам баккха геттара доккха новкъостал даьд совхоза коартолаш леладеча звенона кулгалдеволча коммуниста, «Знак Почета» ордена кавалера, КПСС Назрановски района члена, района партийни конференце делегаталла тержача ЕВЛОЕВ ХЬАЖБИККАРА. Тахан цо дувц ший балхах, дахьача толамех, дӀахо де лерхӀачох.

Со кхаш леладе волавеннача хана «Назрановский» совхоза отделени яр тха юрта. ДӀаволалуш атта дацар. Юххьанца дена Ӏомаде дезаш дар лаьттанца ду балхаш.

Духхьашха 40 гектара тӀа хьажкӀаш дӀа а йийна уж кхейир аз. Цу шера чӀоагӀа йоккхал атта хиннайоллаше а хьувкъам во хилавар, цхьабакъда, дега тоам беш бацар. Кхычар дукхагӀа чуяхьар хьажкӀаш. Царел тӀехьаниса ловш вацар со.

ТолашагӀа болча кхаш леладерий опыт Ӏомаеш, агрономашка хетташ болх бе волавелар. ТӀаккха дӀ тӀехьагӀа кхетаде наьлар со айса дувцаьлийтар хинна гӀалаташ. Цунца цхьана, лаьтта леладара говзал а ера. Шу шерагара ме доала тӀаккхета болабелар гектара тӀара чуэца хьувкъам. Хаддаьза тӀеххоачашйора планаш. Хьаьнала къахьегарах 1965 шера сона елар «Знак Почета» яха орден.

...1979 шера сай новкъосташ Евлоев Йоакъапаца 50 гектара тӀа коартолаш кхее лаьрхӀар оаха. Цу гӀулакха шиннена а хьаькъоастадир лаьтта, елар органически а, минеральни а удобренеш. Уж товсаш хало а атто а ца къовсаш къахьийга гуракьа аьхар оаха тхоашта дейна нина. ХӀьата царех хӀара гектара тӀара 140 центнер из культура чул дош делар. Дагакхоабар хьадеча хӀаманца беча балхаца дувза дезилга кхетадеш дар тхо. Цудухьа минеральни, органически удобренешца хьья а деш, ди а бийса а ца къовсаш къахьийга гуракьа аьха Ӏодиллар лаьтта. БӀаьсти лоа деша дальча, агрономашта тхоашта хьийхача бесса, харпаш а даьха дӀайийра коартолаш. Уж тӀамыча дукха болх бир оасара, «колорадский» чоашилга духьал къовсам лоаттабеш. ХӀьата хьийга къа довнзар. ХӀара гектара тӀара 200 центнер гаргга коартолаш чуера аз.

Цу хана дезь цхьадолча шерашка хоттама хьалаш во хиннадоллаше а, из культура хьара планаш хаддаьза тӀеххоачашъеш хьайоагӀа са звено. Къаьстта дика хьувкъаю оаха коартолаш карарча пятилетке. Масала, укх шера 60 гектарех хӀаране тӀара, план 115 центнер йолаш, 262 центнер чуера оаха.

Коммуниста Угурчиев Ӏамархана кулгалдеча звеноца социалистически яхь лелаеш ва со. Яхь лелайой а коартолаш дукхагӀа хьувкъье торонаш лехаш тхоайла дагадувл тхо. ХӀанз из коартолаш кхееш веце а дикача хьехамаш докхха гӀо ду тхона Социалистически Къахьегама Турпала Албогачиев АртагӀа, совхоза специалисташа.

Кхачан программа кхоачашъелга тийша да хӀара сага, звено, бригада, кхыча подразделеней коллективаша беча балхах.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ДАЙМЕХКА ТІЕМА ЛЕТОПИСЬ

КОТАЛО КИЙЧЪЕШ БАР

Из ди довзаш да МагІалбике. Укказа билгуш бац хІанз дийна бола а байна а Сийлахь - боккхача Даймехка тІема турпалаш. Документа тІа документ дуллаш гулъю сийлахь - доккхача советски халкъо даьча доккха денал гайтача гІулакхех йола материалаш. № 4 йола школа-интернат. Цигарча сий долча тІема гІулакхех дувцача музее ерригача Советски Союзера ух ,письмош. ДІа чу гІо хьо цу чу, шортта гурда хьона турпалех дола хІамаш...

Фу дувцаш да уж письмош? Цар дувц дагалаьттар дукхьал цхьа котало хиннача халача тІема ханах. Деррига хьв мел деш хиннар котало йоакхнилга Іалашдара деш хиннача ханах.

Любовь Васильевна Каюровас Ульяновскера дейтад наьхат:

«Хьамсара бераш! Дукха ха йоаццаш ладийгІад аз радиопередачага, цунах хайнад сона тІема сийлен музей еш а МагІалбике лаьттача тІем тІа хиннача ветеранех дола документаш гулдеш а цо долгв. Цунах дийцар «Ветеранашна ладу» яхача радиопередача. Цун ведущи вар Юрий Левитан. Вайна цІаккха а оаз йицлургІоаца саг...

Шоватнъе итт шерал тІех ха яьнний тахан Каюровей. Письмо тІа дувц цо ше йиІит хиннача а Грозне дьахача а ханах.

ТІом!.. Адаманта тІеотта йиш йола эттара боккхагІа бола бала бе из. Белхаш бар, маркІа доакха бераш ловкхошта дІатІа теІадеш хинна ихалнах. Репродукторашта юхе гуллора ІалаьматІ дукха нах, чІоаггІа уйла тІаккхийте ладувгІар цар Совинформбюро аргІаьарча сводкага. ХІаьта бераш а Іомалора цу хана лаьтта хьал довза. Любовь Васильевнийна (цу хана Любочка Колесникова) дагаух берашца мишта дешар. Школаш дІакъойлаяр, цига госпиталаш ехкар. Бераш кхыча школе долхар, занятеш йора кІерамаш е фатаген доагаду бусйоагоргаш а сеге. ХІаьта 1942 шера дешар геттара юкъаргІдаьлар: моастагІа города юхе хьатІакхачавар. Бераш дежурнеш хулар госпиталашка, чоанаш хинцапашта лаьркІа библиотекаш вІашагІтІехкар, салташта ехьийта йІайха хІамаш гулйора, хІаьта уж фронте дІаухийтер. Геттара чІоагІа сатувсаш хулар бераш садоерга: бус чуххаь городал ара окопаш йоахаш, дзоташ еш хинна цар исаной. ХІаьта миттa дагаух Любовь Васильевнайна бомбаш чуйийттачул тІехьагІа сов чІоагІа кІур оттарагІа денах байса мишта хулар, яьннача цІеро город мишта йоахйора. «Фу дар тхо, бераш, цендаьхар? Советски наьха къопахчал. Мичара ухар царна селла низ?» Каюровай письмо да советски халкъа низ чІоагІа хинна хилар, цун интернациональни доттагІал чІоагІа хилара дола тешал.

ХІара шера 9 мае малгобекски интерната музее боагІа кортош кІайденна бола ветеранаш. Уж ух шоаш деша баьгІача школашка, цига дешархошца вІашагІбеттаду, къонахчала Урокаш чакхйоах, берашца тІемаш лаьттача моттигашка ух. Ишта ухаш гулъяь экспонаташ дукха а тахан музее. Царех хІаркар режин я.

Музее ух Кривой Рог яхача городе вахаш вола, № 50 йолча Гвардейски минометни полка батарел управлене взвода командир хинна Лев Львович Добрик. Из бІаргавайча дилла гІадболх дешархой, музея кулгалло Халкъий ДоттагІала ордена кавалер йола Вера Ивановна Слепцова.

Добрик цкъа дийца Іийнавац берашта Къулбаседа-Кавказа фронта бІуво фашисташ МагІалбих — Орджоникидзе оборона лине тІа соцабаьча халача ханах. Цига боккхе лоархІам болаш хилар 50-гІа йола минометни полк.

МоастагІчун танкаш Грознегахьен Бакугахьен йолаелча оборона рубежаш лорае хьожабир гвардейцаш. Мишта лийтар цу хана гвардейцаш, царна юкъе хинна МагІалбикерча къонача патриотий вокха доттагІа Лев Добрик ше а? Цунах дувц рейха генеральни штаберча донесенеш: «эрсаша хьальй цІаккха ца хиннача бесса дукха йоккхий топаш а йолаш йола батареш. Снарядаш фугасно-зажигательни я. Цун цІеро долла хІама хІалакду».

Деррига доагаш дар: танкаш, обозаш. МоастагІа везха, корзагІаьнна вар. Гвардейцаш майра дукьала оттар бакьан долаш МагІалбика дуъах а Орджоникидзех а йоаккхалургІоаца крепосташ хилар фашисташта.

Музее да тІема лорах Антон Павлович Козловскех дола дагадовгІараш. Из вар полка воккхагІа вола лор. Дийнахьа а бус а хьалхарча лине тІа хулар из. Йовзар хьалхарча крия хІара лтейка, хІара салте.

ВоккхагІа волча лора командирски выправка йолча, чоалханеча хьалашка маьнеба из хилар хоеш дар полке хІаранена. Строевой подразделеней командирашта геттара дукха везар из. Цар лоархІар цунах тІема техникан стратеген дешаш довзаш, дика дийша эпсар. Даьхенна деш дола гІулакх мишта де деза хьегойташ дола масал дар из массавена а. ТІом беш латтача моттиге, лаьтта доегача, йост а хиле из урагІа ухача хана, Іомабора Антон Павловича нагий нах, беш латтача тІема юкъера чов хинна саг дІа мишта вахьа веза дувцар цу гІулакха йолча техниках, говзалах... Веррига цІеша а вевза хулар из лиІьаза санитарни роте хьвчуваьлча, барзгІехи нулгехи доалла ший а наьха а цІий дІа а даьккхе, цу саьъате полка штабе водар из хьал хувладеннадий хьажа.

Цкъа хайра Козловскена: кхоалагІча батальонера човнаш хинна нах, шоаш госпитале Іобаккхара кхераш, лорага а ца болхаш лелаш хилар. Вийса хиллалца сабар а дац, цу батальоне вахар лор.

Окопа чу багІаш бар човнаш хиннараш, къамаьлаш а деш: «Са кулга бедал, пахаш саина, Іоуд. ЦІелгаш хьовлуш даш». — йоахар цхьание. — «НаІалт хинна тІехкаш хьаьра мз йоалаллара...» — йоахар вокхо. ХІаьта кхоалагІвар геттара раьза воацаш вар: «Фуд оаш дувцар? Шоаш кІалхирдовла гІерташ, хІаьта укхала юхебусараш-м байна а хІама даціІ» — ТІаккха массане а цхьатарра: «Іа фу дувц, цхьаннахьа гІоргдац вай-м, кхы хІама де ца мог а, патронаш дІатІакхухьаргьа вай-м. ВоккхагІа волча лора ца ховре-м хІама дацар...». ЦІаьхха лувцабелча санна сайцар: царна хьадхошка латташ вар Козловский.

Сов раьза хинна из цкъарчоа латтийсар йист а цахулалуш, цул тІехьагІа берригаш а мархІабехка велавелар. Массане а човнаш йийхнар. ТІаккха цІенхаштта аьлар: «Коталонга хьежа бевзи болаш цоаш дале, дарба дайта гІо». Цо из оалашехьа сигала делха йолаелар цІе ракеташ. Полк атаке яхар. Удаш болхаш хиннача салташта хьалха вар Козловский. Ше госпитале дІабахийтарий метта тІом беш вар из...

Ший санитарни ротаца цхьана дукхаза тІемаш дедийзар Козловске. Санитарни белхахоша оалар цунах: «Фаьлгаша вувцача паччахьвоІа санна, тхоей начальника тІехьа ух тхо. Форда тІа гІолла долхаш — форда чу а долхаш, цІера юкъе гІолла долхаш — дага а дагац...».

Город Орджоникидзе ва хІинз вахаш Антон Павлович. Куре - сонта воацаш ва из — котало йоакхача доккха денъа лаьца саг.

Шер-шера тІаеттаду школа музеера материалаш, ГІаьхегІа хул Даймехка вахара дахна хаьргІолча оагІоний сийле. Дилла а дахаргдолча сийлахь - доккхачох йола сийле.

Г. МАЛИКИНА.

Баьччана хетаяь...

Самардайтахьа Нурадилов Ханпаший цІерагІча Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен драматически театро «Ленинана» яхача ший репертуара керттерча сцентиллаца хьайиллар аргІанара 54-гІа йола театральни сезон.

Керда хьеллача сезонаца театр а цун коллектив а даьгъала ювцаш къамаьлаш дир общественноста а советски органий а дукхача викалаша: Нохч - ГІалгІай АССР культура министра заместитела А. Г. Митрофанова, драматурга Е. Чебалина, М. Ю. Лермонтова цІерагІча республикански эрсий драматически театра директора В. С. Арскаяс, Ерригроссийски театральни Общества Нохч - ГІалгІай отделене викала — Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни артистказ М. С. Слуцкаяс, театра шеф йолча Халкъай ДоттагІала орден лехаеча Нохч-ГІалгІай гІишлошъяра управлене йоккхагІа йолча инженера И. Р. Горошинскаяс.

Хьадаьнна доаца баьккхачул тІехьагІа хьаделладелар театральни пордув. Сийлахьвоккхача баьчча В. И. Ленина роль ловзаеш хилар Российски Федераце заслуженни артист, Нохч - ГІалгІай АССР халкъа артист Давлетмирзаав МутІелип, Свердлова сурт-сибат кхоллаш — Нохч - ГІалгІай АССР заслуженни артист, К. С. Станиславске цІерагІча Российски Федераце Паччахьалкхен преме лауреат Гайтукаев Ахьъяд. Феликс Эдмундович Дзержинске роль ловзайир Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни артиста Идаев Юсипа. Къьнарча инженера Забелина — Нохч-ГІалгІай АССР халкъа артист Омаев Дагун.

Нохч - ГІалгІай театр дезараша боккхача бохаца тІайдар «Ленинана».

Цу спектаклах лаьца дика хаъ хазьчеб селхан вай республике. Литература, искусства, архитектура даькъе РСФСР Паччахьалкхен премеша йолча РСФСР Министрий Совета Президиума комиссе 1983 шера РСФСР Паччахьалкхен премеш хьожае оттадаьча балхашка хьажа а хьежа, театральни искусства даькъе конкурсе дІахо дакъа лацара бокъо еннай цу спектакла режиссера М. М. Солцаева а актера М. А. Давлетмирзаевна а.

А. БЕК.

СУРТА ТІА: В. И. Ленин — М. Давлетмирзаев, Герберт Уэльс — А. Дишаев.

В. ВЛИЗАРОВА сурт.

ПАНДАРЧА

ТІакьажача кхачардараш санна да Іумара пІелгаш, амма гуш боаца цхьа ший тайпара низ ба церца. Цун пІелгаш миштта «ловзача» хана наькъата пандар вокхаш хуя из: цкъа белхабу, тІаккха белабу.., цкъазо уйланга вуг, юхе царех мукъавоакх, дог гІоздоакх, самукъадоакх...

...Массехк шу хьалха дар из. Ший доттагІчун сег йоагІача кхайка вига вар къона пандарча. Къаьстта кагиркоше вІаши морзо эцаш дІададар ловзар. Цу хенна цу цІен вокхагІоаво тІа а вена дезар дир:

— Іумар, ехаш а этта метте уллаш во хьа доттагІчун да Хьамид..

Из оалаше а, хила Іеттача цІиеторга еле санна пандара оаз дІебоайир цо.

— А-е, хьо сог хейттаашa, Іумар, — аьлар вокхо, — цунне-м хозавет Іа лакха ешараш. Фухха дале а, ше волча хьо дІа а вига, Іа йоккхача пандарга ладугІа ловш ва из.

Новкъостаишта хьалхацна белхазе а ваьнна, укхо вохча дІачувезар Іумар. Моарша денна хеттар а даь Іоеайра пандарча.

Хьамида ларца «Доймер Ойлара яьнна халхара йиш» дІалекхар Іумарас, Исрапилов Мохьмада тІехьа фета а гозаш. ЦІен лелаш а халхадуелий-те яьнна хеталуш селла дика лекхар йиш. Цхьанненa дага а доацаш меттара айаелар Хьамид. Цу ашоро самукъадаьккхача чурча наха а из цамогеш лелар диеденначо тара дар. Учаэоно хьалхара шера хелхар дир, дегІа чу къонаве низ а бесса. ВІаши бІаргаьеннача латтийсар берригаш а. Ший даь-даьх чІоагІа дог лазаш хиннача наІара сенагІа а лаьца лаьттача виний кІаьнка баснлгаш тІа гІолла хий Іодоладелар.

—Баркал хьона, Іумар! — яьнна цунна уллаь Іолоттелар Хьамид. — Дарбан низ а хинаб-кх пандарча. Дукха вахалва хьо!..

Из, тІегеха кІама доаццаш, говзача пандарча Сагаипов Іумара кхоллама наькъаца нийсденна хІама да. ДІа мишта болабелар из ник?

...Цхьан сайрийна зенятешнара чуверча, шоай цІагІа цунна бІаргебайра «аккордеон» оала пандар.

— Ер хьана-б? — цец а ваьнна, йишийга Асмайнга каьттар цо.

— Са ба-кх, — доккхел а деш жоп делар йишас, Адаме сона ма нийцбий ер, хьажал хьо!

Цу хана цхьаннена а дага дацар вошес йишийна нийца совгІат Іумара дагІа хиг пар. АсмайнгІа дІа а ца кхоачийташ пандар Іомабе волевелар Ачхой - Мартана района Лермонтов - Юрта 7 классе доша вагІаш хинна Сагаипов Іумар. Б. Эльмурзаева «Іайшат» яхача илле муьм наха юкъаебьрна ха яр из.

«Аккордеонаца» из йиш дІалакха велар кІаьнк, амма лаьмаш гоалморзагІа а дувлаш муьм нийсацдар. ТІаккха Адамъ тъе а нийца дІалекхар «Іайшать» яха йиш. Іумарас дика зе а дийна, хьайцар из мишта лакха еза.

1974 шера кхуьш воагІа зІамсаг Урус - Мартанерча РДК концертмейстер волаш балха эттер. Цун коллектив дукххазза а концерташ оттадир юрташка.

Цу шера гуравье эскаре вахар І. Сагаипов. Баьъда, цига а къестанзар из музыкальни искусствах. Н-ски даькъа цхьан эстрадни группе цо ший говзал йовзийтар довзал детья а — Праге, кхыча городашка а. Кхетадена да, Іумарас ший дуккхача оагІоний репертуар эрсий а советски а музыкальни произведенешта тІазза хилар.

ЗІамсага хьалхашна эттар аргІанара цхьа декхар: Іалама шийна ена говзал теоретически довзарца вІаши ювзар. Духхьал из кхоачашдар духьа, Советски Эскарера ше цІа ма хьаьчинге, Х. Нурадилова цІерагІча Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен драмтеатра актерски группе балха а этта, І. Сагаипов Грозненски культпросветучилище дешаш хилар. Цу хана цунца цкъана хоредирижерски отделена дешаш бар хІанз вайна массанена а бовзаш бола солисташ Т. Дадашева, С. Тоцаев, М. Ясаев, кхыбараш.

Театре оттаьча «Бож-Іаьла», «Вайнахьа ками» спектаклашца музыкально-сценически номераш Іумарас тийша яр. «Оптимистически трагедия», кхыча спектаклашца гІонна йола ролеш ловзайора. Цу хана Іумара тІехьера пандар а боалебеш, дукха керда чалеш дІеадир З. Дудаева, І. Усманова...

Укх тІехьарча шерашка І. Сагаипов боах беш ва «Илли» яхача фольклорни ансамбле. Юкъенца цо боах дІаболабир концертмейстер волаш, кхалча Б. Дагаев, пандарчаш Р. Паскаева Ю. Мединцева, морраш лакхаш йола Т. Дадашева, кхыбола артистов юкъаболгІаш хиннача «Снтар» яхача коллективе.

— Пандар лакха со се Іомаеннавале а, — дагамуц Іумара, — музыканта дарже со кхочвее гІо даьраш хьахамчаш ба. Цар даьча хьехарагІа искусства Краснодарски институте деша оаха безам ба са.

Итт совгІа илли да Іумара ше муьм язбьс: «Турпала Октябрь», «Са юрт», «Вайнахьа кагиркой халхара йиш», кхыераш.

Из къона тилерга хьекина доцаш, кроэе, дегаккаба довгІа денош кІезига хиннадац цу кІанта вахара.

«ДІалокх Сагаипов Іумараі» яхе дешаш дийкад дІадахача шера Москверча «Россия» яхача гостиница концертни зале. Из дар Нохч - ГІалгІайчен исторически дезача деношта аьрхІа Даймехка столице кхиначе вай республика культуран искусствен деношка. Цун тІехьагІа дукха ха яьнлехьа «ЦІа болча дезадер» яхе Нохч - ГІалгІайчен искусства цІей Съездий Кремлевски Двореце хиннача хана дакъа лоаццаш хила а ираз хилар Іумара.

А. АЛИЕВ.

●СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ●СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

ДОТО МЕДАЛЬ ЯЬККХАР

Боксах латаш «Буревестник» яхача ДСО Центральни Совета хьалхара моттиг яьккхара яьккаш хилар укх деношка город Ульяновскерча спорта Двореце. Цу яхьашка дакъа лоацаш бар мехкарча ерригача союзни республикашкара баьхха 180 совгІа саг.

Цига дика аьттув баьлар Нохч - ГІалгІайчен викала — академика М. Д. Миллионщикова цІерагІча мехкадьтта института студента Заурбеков Асланбека. Студенческий общества Россовета вІашагІтехача командана нигъе дакъа лоацаш шоллагІа моттиг яьккхарца цунна елар доте медаль.

А. ИЗМАИЛОВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 ОКТЯБРЬ II ПРОГРАММА

17.00 — Документальни фильмаш.
17.30 — «Семий беша да деза мерттера баллаш». Специалиста хьехамаш.
17.45 — Фильм-реклама.
17.50 — «Дешарко» (гІалгІай меттала).
18.20 — Телевизиони фильм.
18.30 — «Нохч-ГІалгІайча гІолла».
18.50 — Кинохурнал.
19.00 — Идеологически болх — нердача денхарий бовраме. Пьахьегама социалистически дисциплина.
19.30 — Литературни передача. НГІАССР Халкъа яздархо А. Айдамиров (нохчий меттала).

21 ОКТЯБРЬ II ПРОГРАММА

17.00 — «Хьа горизонташ».
17.40 — Документальни фильм.
18.00 — «Атеистически тамагІа» (нохчий меттала).
18.10 — «Юртара вахар» (гІалгІай меттала).
18.40 — «Патриот» (нохчий меттала).
19.10 — «Нохч-ГІалгІайча гІолла».
19.30 — Сунженски района ХХ-ча партсъезда цІерагІча колхоза хьайбаш лелодераште хетадаь концерт.

РАДИО

20 ОКТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (гІалгІай меттала).
8.36 — Реклама (эрсий меттала).
8.40 — «Общественни порядок лерарш» яха радиожурнал (эрсий меттала).
11.15 — Боккхийчарна берех лаьца! «Зулаевча ...» Беседа (нохчий меттала).
11.45 — «Курчалоевский» совхоза свеклаш лелаш йолча М. Белаловайга дохьийташ дола музыкальни радиоотирытка (нохчий меттала).
13.15 — Висултанов Іумара музыка (нохчий меттала).
17.15 — Передачий программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — ЦІ доача политденга. «Лаьттан тІарча вахара духье» (эрсий меттала).
17.31 — «Патриот» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
17.46 — Халкъа муьзаш (гІалгІай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — «Юрт: гІуллакхаш проблемаш» (гІалгІай меттала).
18.40 — «Атеист» яха радиожурнал (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — К. Алиев. «Музыка Л. Н. Толстой вахаре». Литературни передача.
18.59 — «Дошо бронша». М. Мусаева романа тІера дакъа (нохчий меттала).
19.13 — Иллеш дІаоал Каргиманов Ибраьхима.

21 ОКТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (нохчий меттала).
8.36 — Иллеш дІаоал Дадашева Тамарас (нохчий меттала).
11.15 — «Іилмо — производствана» (эрсий меттала).
11.30 — Моттигерча поэтий Ленинах, партех, Даьхенах йола стихаш (гІалгІай меттала).
15.15 — «Литературни Нохч-ГІалгІайче» (нохчий меттала).
15.35 — Реклама (эрсий меттала).
17.15 — Передачий программа, Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «ДоттагІий оазаш» (эрсий меттала).
17.31 — «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (гІалгІай меттала).
18.40 — «Волхлой вахар» яха радиогазета (гІалгІай меттала).

УКВ

18.00 — В. Кузнецов. «Северное сияние» яха радиопостановка.
18.56 — Н. Усманова дІаоалаш дола лирически иллеш.

Хоттамаш

Тахан республике гІоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, ІуйрІйна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 2—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 17—22, Грозне 19—21 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 3—8, дийнахьа 13—18 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

«Сердало» газета редакце коллективо чІоагІа хала а хеташ кодам бу редакце болхлочунга А. О. Арчаковайга цун да БАЛХАЕВ Бакхе Осмий кхалхарах.

Дукххача хана дена хьадоагІа батумски машинашъераштен Вьетнама Социалистически Республика чаь промышленноста болхлоштен юкъера доттагІала бувзамаш. Духхьал укх шера Батумски машинашъеча заводо СРВ чай деча фабрикашта лаьрхІа дІайохийтаргья 450 эзар сома маьха машинаши оборудовании. ХІанз предприятие механика кхоачашдеш да вошал долча мехка аргІанара заказ: вІашагІйоккхаш я чай доккьаду пийшнаш, роллераш, калорифераш.

СУРТА ТІА: вІашагІйоккхаш я роллераш, чаь лордаш хьерчаю машинаш.

Н. АНАСТАСЬЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Социалистически доттагІле

ФОРДА ТІА ГІОЛЛА ТИЛЛА ТІИЙ

ВІаргаш хьа ца локхалуш сийрда бар малх. Сийнача форда хи чу низга чу санна гуш дола «Герои Шипки» яха ІалаьматеІ дукха бурама кема пецаоаккхаш дай а хоза а хетар. Мухь тІабеттабеннабар, лаьрххІача лифта гІоаца кхаь палубона дІайийкьай 108 товарни вагон, варненски портера арадала а Ильичевскегахьа наста а кийча дар кема.

— Массехк сахьат даьча, — аьлар соца ехача болгарски журналистка Здравка Гурамовас, — «Герои Одессы» яха кхы кема доагІаргда укхаза. Из дІадахача цун метта дІаоттаргда «Герои Плевны», «Герои Севастополя». Бурамаца хІамаш фордах яхар из бокъонца йола конвейер я...

14 ноябре пхи шу дуз Варна — Ильичевск оала бураме переправа болх беш йола. Цу шерашка мохдтоаш тоннаш хулаш дола мовкьаш чакхдийннад цига гІолла. Бурама кемаша Советски Союзера Болгаре кхухь промышленни предприятешта йола оборудовани, юртбоахама машинаш, автомобилаш, хьу, юха кхухь баьцадаараш, сом, чхьагІар, духь-духьа механизмаш чуйола лыинаш.

— СССР-н Болгаренен юкъе бурама сообщени хилийтара идея, — дувц Варнерча бурамни станце партийни комитета секретара Атанас Велкова, — хьахинваар 1975 шеррехьа. Цу ханна а кулгаш ладир СССР форда флота Министерстванен БИР транспорта Министерстваннен юкъерча бурамни переправа хьаярех долча договора.

Переправо дукхха лоацьлий мовхьаш дІа-яза кхоачадара эзна ха. Ард вай, цхьаннахьа Пловдив яхача города юхе хомсаш кхьчай. Бурам хилар бахьан долаш яхь-ворхІ ди даьтча уж москвича а ленинградца а нестола тІа хила тарлу. Дукха кІезигъеннай йоаш йоле наста талхаш йола продукташ. Іаьркача форда тІагІолла тиллача тІийно дукхха ловзаьхьай вай межашта юкъера кечк.

— МалагІа халонаш яр нийслуш хиннараш? Йоаш йий-те уж хІана?

— Юкъаьнца, хьахк дукха яр халонаш. ДІадолауга вай СССР машиннаьхьа колее 1520 сантиметр шера йолаш, Болгаре из 1435 хиларгара. Вай хьайир чархий тележкаш хувцара лаьрхІа йола станци. Цу тайкара яраш йолаш я ерригача советски доазон тІарча пунташка. Болгарски машинанаьхьахой бахабар Чоли Бреста яхача станцей опыт йовза. Цхьаьхха чоалхане хинна хІама дар лакхаллен лохаллен вагонаш цхьатарра ца хилар — болгарски яраш 5 метри итт сантиметри я, хІаьта советски яраш ткъо сантиметр лакхагІа. Уж чакхьювлар цхьайолча тоннелех, вокзалаш тІарча тховнашта хІал а йоалалацар. Колея лохье йийзар. Амма хІанз а тІехьа нийслу цкъаза советски вагонашта тІера мовхьаш болгарскичар тІа декха дезаш моттигаш. Проценташ 30 процентага кхача йиш йолаш да мовхьаш вагонаш тІара вагонаш тІа деттара балхаш. Тха вІашгІехьаьннал из хІама 5 процентага кхочаде.

— Мел ха лоац мухь Варнера Ильичевске кхоачабара ерригача процессо?

1978 шера мухь тІаботтара, наьчха, Іобоесабара 120 сахьат денар. 1980 шеррехьа нийсса шоза кІезигйир оаха из ха. ХІанз цу берригача наькъо 56 сахьат лоац.

Атанас Велкова дІатІадут тхо Варна яхача бурама станце макета. ДІатоІаю кнопка, макет дийлу. Берий ловзарг санна зІамигача тепловозо станце дІакхочаю чархий тележкаш хувцара къастъяьстача вагонашта еілалуш йола состав. Формированни ю кердача составашта — башка совгІа-эшашагІа йоацаш хІаранена 35 вагон йолча — бурама хІара палуба тІа оттаяра. ЦІ шоллагІчоа тІехьа йолаш форда йисте дІатІаюг составаш.

— Алалахьа, мовхьаш сов дукха Іовш е бурама кхоачам балла доацаш мовкьаш кІезига долаш моттигаш нийслой?

— Практически из хІама хулаш дац. Система дика вІаштІехьаьльяккха я. Сахьато санна бу станце болх. Деррига а лаьрхІа да. Дикь кема — цкъ болгарски экипаж тІаболеш цкъ советски яраш йолаш — нийса лелаю графи. Дика къахьегаш ба машиннаькъахой. Ритм-м, шеко яц, хьакъала я. тІа-тІа чІоагІагІа дегІаухаш ма латтий Советски Союзан Болгаренен юкъера торговли оборот.

— Укх тайпара йола бураман переправаш йолий-теш кхычахьа цхьанначьа а дуьнен тІа?

— Варна — Ильичевск эттара йоккхагІъяр я. ХІанз йолаш я Советски Союзан Германски Демократически Республиканен юкъе мишта хул хьажара укх тайпара йола переправа хьаяра идея. Хала мегаш хІама да, йоккхалга диллача из тхачул тІех хуага. Амма гІишлошхой а эксплуатационникаш а баьккхача новкъа гІоргба. Тхо-м эттара хьалха ма дарий.

Андрей ПРАВОВ,
АПИ себ. корр.

Варна—Москва.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктахкама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаш — 2-65-64; корректоран — 2-68-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-68-88.

Газет арадувл шинареи, ерен, шоаттеи деношка

СФ00331. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5028.